

Oskar Kokoschka (Austria): „L'Enfant de Bethléem 1956“

Kokoschka sohasem nélkülözte a humánus vonásokat. Tehetségét és tudását készséggel állította emberbaráti akciók szolgálatába.

Ez a litográfia az 1956-os magyar szabadságharc hatására készült. —
Litográfia, 53,5×44 cm.

John Russell

GLORIA VICTIS

AZ 1956-OS MAGYAR SZABADSÁGHARC KÜLTŐI
VISSZHANGJA A NAGYVILÁGBAN

Harmadik, válogatott kiadás
Bécs - München 1986
NEMZETŐR

A VERSEKET ÖSSZEGYŰJTÖTTE ÉS
AZ ANTOLÓGIÁT SZERKESZTETTE:
TOLLAS TIBOR

Copyright by Nemzetőr

A borítót tervezte és a harmadik kiadást nyomda alá rendezte
Kovács Kálmán
Készült a KOSMOS házi nyomdájában offszet technikával
Bécs 1986

A MAGYAROK VÉRE

Irta: Albert Camus

Nem tartozom azok közé, akik azt kívánják, hogy a magyar nép újra fegyvert fogjon, bevesse magát egy eltiprásra ítélt felkelésbe, — a nyugati világ szemeláttára, amely nem takarékoskodnék sem tapssal sem keresztényi könnyel, hanem hazamenne, felvenné házipapucsát, mint a futball szurkolók a vasárnapi kupamérkőzés után.

Túlsok a halott már a stadionban, s az ember csak saját vérével gavalléroszkodhat. A magyar vér oly nagy értéke Európának és a szabadságnak, hogy óvnunk kell minden cseppjét.

Azok közé sem tartozom, akik úgy hiszik, alkalmazkodni kell, ha átmenetileg is, bele kell törődni a rémuralomba. Ez a rémuralom szocialistának nevezi magát, nem több jogon, mint ahogyan az inkvizíció hóhérai keresztényeknek mondták magukat.

A szabadság mai évfordulóján szívemből kívánom, hogy a magyar nép néma ellenállása megmaradjon, erősödjön és a mindenünnen támadó kiáltásaink visszhangjával elérje a nemzetközi közvélemény egyhangú bojkottját az elnyomókkal szemben.

És ha ez a közvélemény nagyon is erőtlen és önző ahhoz, hogy igazságot szolgáltatson egy vértanu népnek, ha a mi hangunk túlságosan gyenge, kívánom, hogy a magyar ellenállás megmaradjon addig a pillanatig, amig keleten az ellenforradalmi állam mindenütt összeomlik ellentmondásainak és hazugságainak súlya alatt.

A legázolt, bilincsbe vert Magyarország többet tett a sza-

badtságért és igazságért, mint bármelyik nép a világon az elmúlt húsz esztendőben. Ahhoz, hogy ezt a történelmi leckét megértse a fülét betömő, szemét eltakaró nyugati társadalom, sok magyar vérnek kellett elhúllnia — s ez a vérfolyam most már alvad az emlékezetben.

A magáramaradt Európában, csak úgy maradhatunk hivek Magyarországhoz, ha soha és sehol el nem áruljuk amiért a magyar harcosok életüket adták, és soha, sehol, — még közvetve sem — igazoljuk a gyilkosokat.

Nehéz minékünk méltónak lenni ennyi áldozatra. De meg kell kísérelnünk, feledve vitáinkat, revideálva tévedéseinket, megsokszorozva erőfeszítéseinket, szolidaritásunkat egy végre egyesülő Európában. Hisszük, hogy valami bontakozik a világban, párhuzamosan az ellentmondás és halál erőivel, amelyek elhomályosítják a történelmet, — bontakozik az élet és meggyőzés ereje, az emberi felemelkedés hatalmas mozgalma, melyet kulturának nevezünk, s amely a szabad alkotás és szabad munka terméke.

A magyar munkások és értelmiségiek, akik mellett annyi tehetetlen bánattal állunk ma, tudják mindezt, s ők azok, akik mindennek mélyebb értelmét velünk megértették. Ezért, ha szerencsétlenségükben osztoztunk, — miénk a reményük is. Nyomoruságuk, láncaik és száműzöttségük ellenére királyi örökséget hagytak ránk, melyet ki kell érdemelnünk: a badságot, amelyet ők nem nyertek el, de egyetlen nap alatt visszaadtak nekünk!

LE SANG DES HONGROIS

par Albert Camus

Je ne suis pas de ceux qui souhaitent que le peuple hongrois prenne, à nouveau les armes dans une insurrection vouée à l'écrasement, sous les yeux d'une société internationale qui ne lui ménagera ni applaudissements, ni larmes vertueuses, mais qui retournera ensuite à ses pantoufles comme font les sportifs de gradins, le dimanche soir, après un match de coupe.

Il y a déjà trop de morts dans le stade et nous ne pouvons être généreux que de notre propre sang. Le sang hongrois s'est relevé trop précieux à l'Europe et à la liberté pour que nous n'en soyons pas avares jusqu'à la moindre goutte.

Mais je ne suis pas de ceux qui pensent qu'il peut y avoir un accommodement, même résigné, même provisoire, avec un régime de terreur qui a autant de droit à s'appeler socialiste que les bourreaux de l'Inquisition en avaient à s'appeler chrétiens.

Et, dans ce jour anniversaire de la liberté, je souhaite de toutes mes forces que la résistance muette du peuple hongrois se maintienne, se renforce, et répercutée par toutes les voix que nous pourrons lui donner, obtienne de l'opinion internationale unanime le boycott de ses oppresseurs.

Et si cette opinion est trop veule ou égoïste pour rendre justice à un peuple martyr, si nos voix aussi sont trop faibles, je souhaite que la résistance hongroise se maintienne encore jusqu'à ce que l'Etat contre-révolutionnaire s'écroule partout à l'est sous le poids de ses mensonges et de ses contradictions.

La Hongrie vaincue et enchaînée a plus fait pour la liberté et la justice qu'aucun peuple depuis vingt ans. Mais, pour que cette leçon atteigne et persuade en Occident ceux qui se bouchaient les oreilles et les yeux, il a fallu et nous ne pourrions nous en consoler, que le peuple hongrois versât à flots un sang qui sèche delà dans les mémoires.

Dans la solitude où se trouve aujourd'hui l'Europe, nous n'avons qu'un moyen (d'être fidèles à la Hongrie), et qui est de ne jamais trahir, chez nous et ailleurs, ce pour quoi les combattants hongrois sont morts, de ne jamais justifier, chez nous et ailleurs, fût-ce indirectement, ce qui les a tués.

Nous aurons bien du mal à être dignes de tant de sacrifices. Mais nous devons l'essayer, dans une Europe enfin unie, en oubliant nos querelles, en faisant justice de nos propres fautes, en multipliant nos créations et notre solidarité.

Notre fois est qu'il y a en marche dans le monde, parallèlement à la force de contrainte et de mort qui obscurcit l'histoire, une force de persuasion et de vie, un immense mouvement d'émancipation qui s'appelle la culture et qui se fait en même temps par la création libre et le travail libre.

Ces ouvriers et ces intellectuels hongrois, auprès desquels nous nous tenons aujourd'hui avec tant de chagrin impuissant, ont compris cela et nous l'ont fait mieux comprendre. C'est pourquoi si leur malheur est le nôtre, leur espoir nous appartient aussi. Malgré leur misère, leurs chaînes, leur exil, ils nous ont laissé un royal héritage que nous avons à mériter: la liberté, qu'ils n'ont pas seulement choisie, mais qu'en un seul jour ils nous ont rendue!

THE BLOOD OF THE HUNGARIANS

by Albert Camus

I am not one of those who wish to see the people of Hungary take up arms again in a rising certain to be crushed, under the eyes of the nations of the world, who would spare them neither applause nor pious tears, but who would go back at once to their slippers by the fireside like a football crowd on a Sunday evening after a cup final.

There are already too many dead on the field, and we cannot be generous with any but our own blood. The blood of Hungary has re-emerged too precious to Europe and to freedom for us not to be jealous of it to the last drop.

But I am not one of those who think that there can be a compromise, even one made with resignation, even provisional, with a regime of terror which has as much right to call itself socialist as the executioners of the Inquisition had to call themselves Christians.

And on this anniversary of liberty, I hope with all my heart that the silent resistance of the people of Hungary will endure, will grow stronger, and, reinforced by all the voices which we can raise on their behalf, will induce unanimous international opinion to boycott their oppressors.

And if world opinion is too feeble or egoistical to do justice to a martyred people, and if our voices also are too weak, I hope that Hungary's resistance will endure until the counter-revolutionary State collapses everywhere in the East under the weight of its lies and contradictions.

Hungary conquered and in chains has done more for freedom and justice than any people for twenty years. But for this

lesson to get through and convince those in the West who shut their eyes and ears, it was necessary, and it can be no comfort to us, for the people of Hungary to shed so much blood which is already drying in our memories.

In Europe's isolation today, we have only one way of being true to Hungary, and that is never to betray, among ourselves and everywhere, what the Hungarian heroes died for, never to condone, among ourselves and everywhere, even indirectly, those who killed them.

It would indeed be difficult for us to be worthy of such sacrifices. But we can try to be so, in uniting Europe at last, in forgetting our quarrels, in correcting our own errors, in increasing our creativeness, and our solidarity. We have faith that there is on the march in the world, parallel with the forces of oppression and death which are darkening our history, a force of conviction and life, an immense movement of emancipation which is culture and which is born of freedom to create and of freedom to work.

Those Hungarian workers and intellectuals, beside whom we stand today with such impotent sorrow, understood this and have made us the better understand it. That is why, if their distress is ours, their hope is ours also. In spite of their misery, their chains, their exile, they have left us a glorious heritage which we must deserve: freedom, which they did not choose, but which in one single day they gave back to us.

DAS BLUT DER UNGARN

Von Albert Camus

Ich gehöre nicht zu denen, die da wünschen, das ungarische Volk möchte von neuem und in einem zum Scheitern verurteilten Aufstand zu den Waffen greifen — unter den Augen einer internationalen Gesellschaft, die mit ihrem Beifall, ihren tugendhaft vergossenen Tränen nicht geizen, aber auch alsbald wieder Schlafrock und Pantoffeln anziehen würde wie der sonntägliche Zuschauer nach dem Fußballspiel.

Nein, schon zu viele Tote liegen in der Arena. Verschwenden aber sollten wir nur unser eigenes Blut. Denn wir wissen, was das ungarische Blut für Europa und für die Freiheit wert ist und wollen jeden Tropfen hüten und schonen.

Und doch zähle ich nicht zu denen, die da meinen, sich anpassen, sich mit der Schreckensherrschaft, wäre es auch nur vorübergehend und indirekt abfinden zu müssen. Diese Herrschaft hat so wenig Recht, sich sozialistisch zu nennen, wie die Henserknechte der Inquisition sich christlich nennen durften.

Am heutigen Jahrestag der Freiheit wünsche ich mit ganzer Seele, daß der stumme Widerstand des ungarischen Volkes fort dauern und an Kraft gewinnen möge, um, vereint mit dem Widerhall all der Stimmen, mit denen wir ihn unterstützen können, von der internationalen öffentlichen Meinung den Boykott der Unterdrücker zu erwirken.

Und wenn diese öffentliche Meinung in ihrem Egoismus zu feige ist und wenn unsere Stimmen zu schwach sind, um einem Märtyrervolk zu seinem Recht zu verhelfen, so wünsche ich dem ungarischen Widerstand die Kraft, auszuharren bis zu der Stunde, da die gegenrevolutionäre Herrschaft im ganzen Osten

unter der Last ihrer Lüge und ihres inneren Widerspruchs zusammenbricht.

Besiegt und in Fesseln geschlagen, hat Ungarn mehr für Freiheit und Recht geleistet als irgend eine andere Nation während der letzten zwanzig Jahre. Um aber den Westen, der sich so lange Augen und Ohren verstopft hatte, die geschichtliche Lektion zu lehren, mußte das ungarische Volk Ströme seines Bluts vergießen.

In der Vereinsamung, in die Europa heute geraten ist, gibt es nur eines, den Ungarn die Treue zu halten: nie und nirgends in der Welt die Werte zu verraten, für die die ungarischen Kämpfer gefallen sind, und auch nie und nirgends, wäre es auch nur indirekt, das gelten zu lassen, was sie gemordet hat.

Sich solcher Opfer würdig zu erweisen, fällt nicht leicht. Aber wir müssen es versuchen, müssen in einem endlich vereinigten Europa unsere Anstrengungen vervielfältigen, müssen unsere Streitereien vergessen und unsere Irrtümer beseitigen. Wir glauben, daß sich gegen die Mächte des Zwanges und des Todes, die die Geschichte verdunkeln, in der Welt eine Kraft entfaltet, Kraft des Lebens und der Überzeugungen, eine machtvolle Bewegung der Befreiung, die sich Kultur nennt und die Frucht freien Schaffens und Handelns ist.

Die ungarischen Arbeiter und geistig Schaffenden, denen wir heute in der Ohnmacht unserer Trauer nahe sind, wissen dies; denn sie selber sind es, die uns den tieferen Sinn dieses Glaubens verstehen lehrten. Wenn ihr Unglück, ihre Armut die unseren sind, so ist es auch ihre Hoffnung. In all ihrer Not, Knechtung und Verbannung haben sie uns ein königliches Erbe anvertraut; aber wir müssen es erst verdienen: die Freiheit nämlich, die sie nicht nur gewählt, sondern auch an einem einzigen Tage für uns alle zurückgewonnen haben.

Oskar Kokoschka (Austria): Ecce homo, 1956.

(Kokoschka művészi munkásságában alig találunk vallásos témát, de a világot megrázó katasztrófák hatására a keresztény szimboliztikához nyúl, mint ennél a képnél amely a magyar forradalom hatására keletkezett. Litográfia, 64.5×44 cm.)

John Russell

EURÓPA

AUSZTRIA

CHRISTINE BUSTA

VILÁGTÖRTÉNELEM

Okosak legyetek, mint a kígyó
Így mondta Ő.

S összejöttünk a gonosszal, mint birkák,
Kik felkinálták drága gyapjukat.
De Ő lehúzta rólunk még a bőrt is.

Most báránybőrben farkas jár a pusztán,
Tiporva népet, falvakat. S rőt gyapjainktól
Riadva rebben galambok raja.

Németből fordította Tóllas Tibor

MAGYARORSZÁG ÁRNYÉKÁBAN

— Bölcsődal 1956. novemberében —

Álmodj kisfiam,
Sötét éj suhan.
Hiába a könny, a szó
A föld nem lesz soha jó,
Álmodj kisfiam.

Álmodj kisfiam,
Anyád nyugtalan,
Kásád ördög falja fel
S vértől csordul a kehely...
Álmodj kisfiam.

Álmodj kisfiam,
Az éj elsuhan;
Holnap már csak morzsa vár,
S utána az éhhalál,
Álmodj kisfiam.

Álmodj kisfiam,
Ábel sírba' van
Kain ott pihen vele,
Ősanyánk két gyermeke...
Álmodj kisfiam...

Németből fordította Tinódi József

ANGLIA

DAVID GASCOYNE

PIETA

Koponyát formázó hegyorom mezejében
e vészterhes órán összetöpörödvé, a mennyég
omlásán holott nincs többé oltalom
térdrehulló szentek árva kis csoportja
magábaszáll, meg sem is moccan.

Irdatlan állongó keresztfa középütt
immár terhe nélkül; tövében Ő — eljövendő
koroknak odatárva — hogy betűzzék — arcának
kínok-csikarta Irtását kék köntösének tört redőiben
Fájdalmának feneketlen mélye fölé — kebelére
egyszülött Fiának homloka vér-berakásu ékkőként nehezül

és a testté vált Igét, kit elhagyott az Úr, váltságul
ki vetteték érettünk, Szűzanya szorítja szíve zsarátnokához
míglen az emberfaj meg nem tisztul teljes-egészen

Angolból fordította: Határ Győző

EGY TÁNCOSHOZ

Tűztáncot, vagy aratótáncot járnál?
Dobszót hallgatnál, fogadalmi dalt?
Most, hogy minden fát jelölve látsz már,
S a zord éven sebet fekete fagy csikar?
Hol csalogány szólt régen, a hegyekben
Egy örült hang üvölt. Kutak hegednek,
Dermednek jég csapjaiban.

Ösvényeinken tigris lába zörren.
Az elesett városok hamuján még
Melengeti kezét a támadó. Miközben
Felhív és óv a rádió, egy radar-fogta árnyék
Már közeledik, hogy eltörölje
A táncoló városokat örökre.
S vezértelen bennünk a szándék.

Hát hagyd abba a táncot és emeld fel
Fegyveredet az ősi borzalom ellen,
Igézzen bár kopár, fényt szóró szörny-szemekkel,
S harcolj, hol százak hulltak el, a hegyekben.
Táncos, midőn a rézököl súlyától vér
Serked ki homlokodból, ó ne félj.
Mint nyugvó nap leheld az éjbe lelked.

Angolból fordította: Gömöri György

BULGÁRIA

SAVA MANOLOVA-UNGERER

1956 OKTÓBER HŐSEIHEZ

Segélykéréstek azon az éjjel,
azon a novemberi éjjel,
midőn végső erővel
küzdöttetek, elbuktatok,
s kértetek segítséget a világtól —
nem fojtódott egészen el.

Egyedül voltatok az egyenlőtlen
harcban a zsarnok ellen.
Segélykéréstek a „szabad világhoz”
visszhangtalan maradt, —
siketítőn dörögtek a fegyverek...
S maradt végül a haldoklók jaja.

Hősökhöz illően ti, Magyarország
férfiai, asszonyai, gyermekei
fömládoztátok életeteket, utolsó
csöpp véretekig küzdve
hazátok szabadságáért,
a világ szabadságáért

Fömládoztátok életeteket,
de nem hiába: — Kiáltástok
visszhangzik ma is szívünkben,
s tovább él. Erőnk kútfeje
a szabadságért folyó harcban,
zászlómk és fárosz-tűzjelünk.

Bolgárból fordította: Sulyok Vince

CSEHORSZÁG

JAN KLANSKÝ

SZENT ISTVÁN JELE

A vén Duna sötét-vörös az estben,
Mint a Balaton ó bora.
Ki még nem alszik, el ne szenderegjen,
Mert föl nem kel többé soha.

Elfúlt az anyák, gyermekek sirása,
A hős nem ismer könnyeket.
Hol szép leányhad virágját kínálta,
Eltorzult holtak fekszenek.

Az ágyúfüst a kék eget bevonja,
Tűz villan a romok közül,
Kormos üszke az érzéketlen, csonka
Nyugatnak Szfinx-arcára hül.

A hullabűzt a hús Duna fölissza,
Kanálisokból vér fakad.
S egy csonka kar a füstös égre írja:
— „Jaj annak, aki megmaradt! —”

Fordította: Tollas Tibor

DÁNIA

HALFDAN RASMUSSEN

A HANG

Át mágnes-hullám tengeren,
S a lármás táncdalon
Megszólítottak hirtelen
Egy hajnalon.

Egy hang, — a ritmuson felül
Emelkedő hajó —
Sötéten ismeretlenül
Zengett a szó.

S bár érthetetlen volt a nyelv,
Beléd hatolt a hang,
Zúgón kiáltott, esdekelt
Vad vészharang.

És téged szólított a vak
Acél-kemény zene:
Segélykiáltó jaj-szavak
Forgó-szele.

S hiába volt a tánclemez:
Rád tört az őszi szél.
Amely süvöltve Pest deres
Romján zenél.

Majd jött a vérbe-lángoló
Csönd, — tankok húztak át,
Túlzúgva már a pusztuló
Szabadság jelszavát.

Fordította: Kocsis Gábor

A SOTÉT BEN

A tested utca Budapesten.
Lábak taposnak rajtad.
A szíved összelőtt ház.
Lábak menekülnek keresztül rajtad.
S szemed eltemeti az éjjel látomásait.
S szád hervad a tehetetlen szavaktól.

De hallod őket az éjben, a testvéreidet.
A költőt, kinek verse nem állíthatja meg a halált.
A diákot, ki könyveivel nem hódíthatja meg az életet.
A fiatal munkást, ki lapátjával nem áshatja elő a szabadságot.
S az óvónőt, ki géppuskáját
korholta mint a vásott kölyköt,
míg csak el nem esett a téren.

Egy országgal szádon heversz álmatlanul.
Véred futásában emberek menekülnek.
Gyermek bűna szíved zugába.
Sötétségben holtak vannak eltemetve.

S hallod őket, ahogy mennek az éjszakában.
Hegyeken át és végtelen határokon át.
Félelemnél nagyobb kapukon át.
Minden fájdalomnál sötétebb erdőkön át.

S a zuhogó esőbe hallgatódzol.
Csak a halottak mernek most aludni.
Nekik van már rá elég idejük.

Dánból fordította: Sulyok Vince

ÉSZTORSZÁG

BERNARD KANGRO

LEVÉL A TÁVOLBÓL

Tömpe fűrészek legelték a büszke fenyőket
Hazám erdeiben. S a szélárnyékban nyíló
Kék harangvirágok
eltűntek örökre.

Azért csak elolvad a hó a márciusi napban
mint illik s szokás,
Csak az én szívem fagyát nem engeszteli
már semmi meg hazám sűrűiben.

Bátyám fenyő alatt veszett
idegen puszkagolyótól. Oda hantolták el
az én gyermekkoromat is.
Bever az eső a szülőház fedelén
S elkorhadt a padló.
Istállónk falából kiszedték a dúcokat
S a lovam a szelekre maradt.
Mint száraz széna zizeg most a sövénye
az éji viharban.

A tengeren át hallik panaszos nyihogása,
ahol a lelkem földelték el, onnan.

Fordította: Szenté Imre

MARIA UNDER

VÁRUNK

A testvér-nemzetek sorai omlanak.
A szél lenget felettük halálos árnyakat.

Magunkból kiszorít lassan az élet.
Nem termett szolgaságra se test se lélek.

Kerekre tágult szemmel hiába várunk.
Súlyos kereszt alatt görnyed a hátunk.

De bármilyen nehéz terhet is hordunk,
még jogos igazunkkal adós a sorsunk.

Visszahangozzék a hívás lélektől lélekig:
Fény napja, szabadítónk, te mentsd meg gyermekid!

Egy nap, mely végre minden testvért egyesít,
mely horpadt homlokunkra virágokat terít,

egy nap, mely újraformál arcot és nevet,
mely emberibb magunkhoz újra elvezet,

szent nap, oly fényes, tiszta, gyermekid üdve,
rád várunk! Sírva hintünk hamut fejünkre,

de bárhog is: e váró, hű szerelemmel
könnyebben él s büszkébben hal meg az ember.

Fordította: Kocsis Gábor

FINNORSZÁG

KAI LAITINEN

AZ EMBERTŐL KELETRE

Találkozunk a hideg köveknek honában
találkozunk Sinai sivatag-honában
perzselő homokon keserű csillag alatt
Szueztől keletre.

Nincs frigyszekrény sem tűoszlop vezetése
csak sisakok s páncélozott kollektív biztonság
s lábainkban a törvénytáblák cserepei
Szueztől keletre.

Találkozunk a határtalan kétségbeesés honában
találkozunk a romok hamuszürke honában
találkozunk a siró szomorúfüzek honában
ősi pusztán éles szél- s esőben
Győrtől keletre.

Hernyótalpak csikorgó csárdása
s embertömegek keserű haláltánca
a törvénytáblák cserepein
véres csillag alatt
Győrtől keletre.

Találkozunk a kihalt szív honában
vasbéklyóban keresztek tövében
az embertől keletre.

s mit is tehetnénk?

Finnből fordította: Szenté Imre

A HARANGOK PEDIG ZÚGJANAK

A harangok pedig zúgjanak
örökké ebben a honban,
vizeink és erdeink
szent zengésüktől visszhangozzanak.

A harangok pedig zúgjanak,
zengjék élőknek és holtaknak
az Isten békéjét.

Hogy Finnország népe kiállott
kemény sorsot, hadat, telet
s a bitorló sem törte meg,
mert mindig Istenben bízott.

Legyen vihar, avagy csend itt,
el nem fogy remény s bizalom,
a szívekben béke s nyugalom,
ha bennük lakik az istenhit.

Imádjanak mások ezt vagy azt:
nálunk a harangok zúgjanak,
mert bennük van ez ország biztonsága.

Finnből fordította: Szenté Imre

FRANCIAORSZÁG

JEAN COCTEAU:

ÉLJEN A SZENT SZABADSÁG

A GONDOLAT GYORSABBAN FUT, MINT A FÉNY

TETT-VERS

DICSŐSÉG A NÉPNEK AHOL AZ ÉPOSZOK KULTÖVÉ
SZENTELIK A LEGKISEBB MUNKÁST IS

DICSŐSÉG A SZABADSÁG FEJEDELMEINEK

LOYS MASSON

LÁZADÓ KÖLTŐKNEK

Nem tudom ki csorgatta le éjjel a ragyogó harmatot
s tette törékeny gyémántként

feleségem

s gyermekem homlokára. De tudom ki tartja átölelve a fényt,
Ki tompítja el sírások vizén az evezők távoli

mormolását,

Kié e két erős szárny gyors repüléssel a vérpad fölött,
Ki teremti a csendből a száműzött kezébe fonnyadó virágot,
Ki nem hal meg, ki nem tagad meg, ki nem dicsérgeti
munkáit,

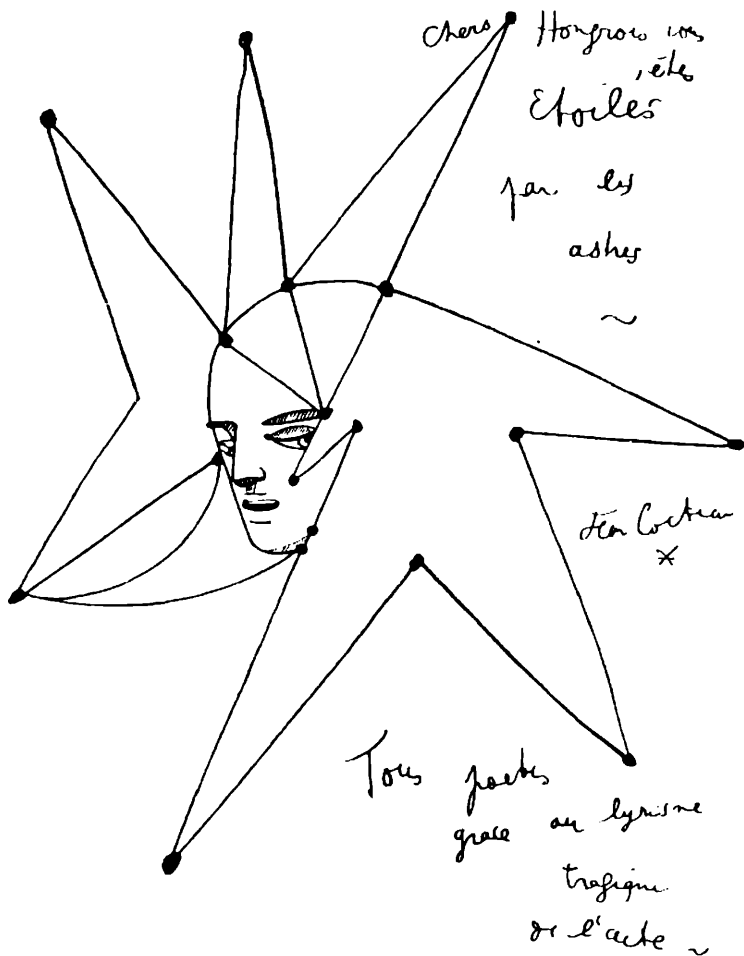
Mi ez a titkos ajtó bennem mely minden rabnak szélesre tárul,
És ez a hosszú szél, a jövő-menő szél, s ez a titkos forrású zaj,

Kiért a vér, a vers, a madár leszúrt árnyéka délben
átsuhanva a hajnal elefántcsont külvárosain.

És én ezt nektek ajánlom.

1956 december 10.

Franciából fordította: Lökkös Antal

DRÁGA MAGYAROK TI CSILLAGOK AZ ÉGITESTEK KO-
ZOTT — S MINDANNYIAN KÜLTÖK A TETT TRAGIKUS
LIRÁJA ÁLTAL —

JEAN COCTEAU

*Jean Cocteau rajza a Seghers kiadó (Párizs) gondozásában megjelent
„Hommage des poètes français aux poètes hongrois” c. kötetből.*

MAGYAR BARÁTAINKHOZ

forog a föld forog
nagy könyörtelenül
minden nemzetével
Magyarország körül
hegye-völgye vérzik
öt világrész helyett
mi bűnünk hogy így kell
halnotok-élnetek
tárjuk ablakunkat
az Irgalom felé
járuljunk az Igaz
Bíró színe elé
kegyetlen sugárzás:
semmi sem tétetett!
minden kellett volna
semmi nem tétetett
ím térdre omolva
minden hitetlenek
— könyörgünk értetek

Amig e vak planéta
Száz tartománnyal,
És vérző hegysorok
Sebével vert hazátok
Körül vadul forog,
Öt földrész háborog,
Mert szörnyű sorsotokban
Bűnünk szemünkre lobban,
S mintha bíró idézne
Igaz ítélőszéke
elé, ha ablakot
nyitunk a sajgó fényre,
Mi már látó vakok...
De tennünk nem szabad,
hisz tenni nem lehet,
s mert tennünk nem szabad,
mi, — bár hitetlenek
vagyunk — térdünkre hűllva
könyörgünk értetek.

Franciából fordította:

Határ Győző

Franciából fordította:

Kocsis Gábor

VÖRÖS LAP

Cayrol, tedd félre gyöngé tollad
nézd a tüzet, égési madarát,
egy Várost illet a szó ma.
némuljon szavad zaja hát.

Magyar vörösbegy,
sarjadékkodra jól vigyázz.

Mint egy szék üres a reggel
Saint-Chéroni utamon;
szaladnak a gyerekek
tágranyitott szemekkel
zsebük golyóval teli;
összefogják kezüket,
csend az ajkukon;
térképet láttak
hol egy ország vére hull,
melynek neve mint hely
oly könnyű volt;
név amelyet vöröslő
acéllá pöröly kovácsolt.

Magyar vörösbegy,
szárnyad börtönöket riaszt.
Oly napoktól menekültem
amilyen a tietek volt;
ismerem a holt utcákat,
az ólinozott vagonokat,
s a körülzárt éjszakát;
én is így néztem
a falat kenyeret.
A köd és az éjjel
rózsát fenyeget.

Magyar vörösbegy,
bokrok közül ki les rád?
Tanítjátok hogyan élhetek
alvadt vérrel fogamon;

hogy ti adtátok éltemet
azt is tőletek tudom;
mának és a holnapoknak
tanítjátok: ifjú, éltes
mindig éhes.
És úgy állunk körétek, mint a
guseni békés parasztok
kik bámultak minket
szögesdrótjaink mögött
s rothadt deszkánkat,
mikor jöttek a háborús téli napok.

Magyar vörösbegy,
mint a fém hideg a hold.
Fáitokra gondolok
melyek gyümölcse fekete gránát
füzérben,
gyerekek másztak fel érte.
A halál mindig érett
s nem lepi harmat.

A barrikádokra is gondolok, a leshelyekre,
a falakra;
a csörrenő üvegek zajára,
a mormolásra
mely a szabadságtól ered
ha föllelik rejtett forrását
az árnyék ragyogó fényárjában.

Magyar vörösbegy,
üszkös a torkod.
Bátorságnak zöld hazája
úgy akartak kicserezni
mint a bőrt;
éveidet elkivánva
a jövőnek romjain.
Hallom ahogy a kék holtakra lépnek,
ahogy száll a tűzben karácsonyi ének,
az elszunnyadt emlőn
valaki nemet kiált.

S a hold, mint eldobott vén lábbeli rátűz
a hősök rettentő lábnyomára.

A MAGYAR KÖLTŐKHOZ

Elképzelek egy látható erényt
A felkelés tiszta arccal elébe áll az ostoba rendnek

Minek beszélni mikor a vér oly hangosan kiált
Mégis mosolyogni láttalak
szemben a halállal

Egy órán keresztül a nap
Egy órán keresztül mosolyod
Egy órán keresztül szerelem
Egy órán keresztül az álom

Örömtelen érintem partjaid, eltérített folyó;
a nyárfák képtelenek a nyár parancsaira,
a folyóparti ösvény
engedelmes a lassuságra;

az éjjelek között az ingerlékeny világ
mélyebb a szemekben, amelyekről semmit nem tudok,

a madarak között a viharok lehellete,

anélkül hogy mélyére hatolhatnék e vérfolyónak,
mely ébren tart mindannyiunkat.

Franciából fordította: Lőkkös Antal

II. ILLYÉS GYULÁHOZ

Éltek, hogy megfejtsenek
pár szót, néhány igetőt;
ragozták: „szeretsz”, „szeret” ...
a jelenben a jövőt.

S most meghalnak jeltelen,
nem többért, mint egy kalász,
egy barázda; hogy legyen
új szüret, új aratás;

értetek, ti jóbarát —
— szerszámok, ti hű ebek,
vén puska, csónak, lapát
— nem nagy nagyon — értetek!

— Ne mondjátok: „semmiség!”;
bennük dobog az idő,
ők tudják: léptük neszét
visszhangozza a jövő.

A szabadság egy kimért
lépés a nap küszöbén,
táv, mit szerényen kimért
pontos körzönk: a remény.

Aki jól lép, messze lát,
a földön is körülér,
el nem hagyja faluját,
mégis határtalan él.

Ha a rét és ház között
ott van, megnől a haza,
ott lebeg a fák fölött,
viszi az ég zászlaja.

Annak, aki igazát
testvér-szemben lelte meg,
otthon az egész világ,
igaz otthon, szív-meleg.

Az élet arra jár,
amerre a haladás,
mit számít, ha kiabál
félemlítő papolás.

Tartós idő bajnoka,
egyetemes névtelen,
az emberiség sava,
kenyér minden tenyeren,

só: mindig erős ízű,
igazságból sült cipő,
ember: tiszta, egyszerű
jogát meg nem tagadó.

Ráccstalan eget akar,
rémkép nélküli valót,
jövőt, mit meg nem zavar
a hazugság, — a bitók ...

Meghalt: szabad levegőt
kivánt szívni a napon,
nyitott szívvel, a tüdőt,
vért pezsdítő hajnalon.

Milyen szerény szemhatár
s örök igaz, mit bezár.

Franciából fordította: Nyéki Lajos

A MAGYAR KÖLTŐKHOZ

Nép, a meggyilkolt nép nevében,
A kiéhezett kenyér nevében
A halálbavitt élet nevében,
Magyar nép, siratlak és tisztellek
Téged a fagyban és a tűzben,
A hazugságban és a pokol
Kínjában
Eltemetve.

Ifjúság, szabadság vére,
Hóhérok szaggatta piros virág,
Fényed a szerelem fénye
Míg ocsmány éjjelük nem más
Budapesten mint Oradour árnya
És Guernica sötétje.

Lélekszakadva hajnalt hívó nép,
Hová belöktek, a tömegsír mélyéből
Hirdesd a még sokáig sötét világnak,
Húszesztendő nép, a meggyilkolt nép nevében,
Hirdesd temetetlen halottaiddal

A reményt.

Franciából fordította: Lókkös Antal

MAGYARORSZÁG, 1956 DECEMBER

— Arany Jánoshoz —

Idegen tankok a pusztán. Az egyetlen újság
rotációs gépeinél egy idegen. A vérbenázó nép palotájában
egy idegen. Mit kiáltasz, Demokrácia,
ki titkos szívvél éltél s melyet megölnek?

Mit kiáltotok, Buda külvárosának munkásai? A Duna partján
idegen tankok. Gyáraitok kapuinál,
a Svábhegyen s az újból átllyuggatott Pesten
idegenek. A kisemberek s az egyszerűek
halottaikat siratják. Izzó fejekben
bosszúálló madár hangol a dalra.

Harcok és a föld népe, az emberméltóság munkásai,
Vándorló nyájak népe, táncosok, énekesek és zenészek,
Te, ki faluról falura jártál
Legendákkal ponyvázott szekerekkel, ti mindannyian,
mi lett belőletek? Békésen füstölgő tűzhelyednél
mindig egy idegen. Ki hajtja a fogatot?
egy idegen, ugyanaz, ki
János pap országába visszajött.

Ám megrothad az idő s darázfészke is vele,
a véres csillag is széttörik mely éjszakákon át
égett és nézi az idegen hogy fű serken
az öntvény és az ólom alól...

A pásztorok, a borivók, a tó mellékiek s a domb alattiak,
a hegybeliek s a kukoricások, az üvegesek és a parasztok,
a szüret utáni esteken táncoló fiatal lányok,
a révészek és a kőművesek, a cementesek és a vasasok
a csendesség mérlegén, bicskáikkal zsebükben,
a hajna!t susogják, és a reggelben harsog a fű.

Franciából fordította: Lökkös Antal

ROPIRAT A MAGYAR FELKELŐKNEK

— Képes Gézának —

Az Ember nevében
s mi benne
friss hajtásért
kőszikláért szót emel,
a vér nevében:
tűz és szelid galamb
tisztul meg általa,
a szó nevében:
zokogó némaságnak
ha hangot ad,
látni volt merszetek,
lélegzenil
Emberek,
Óriások,
Igazak!
Eltapostak
mint férget sárbatapos csizmasarok
szegek feszítik
szárnyaló szárnyaitok
kiáltástok
elfojtja az ár.
Látunk: ez szégyenünk
— szemeitek lezárva
bűnös lélegzetünk
— melletek beesett
önmarcangolásunk
legnagyobb árulásunk.
Soha nem írjuk le a szót:
azúr
— fejünkön fekete korom
soha nem írjuk le már:
szerelem

— gyűlölet rág, a bosszú, a harag
soha többé nem írjuk le:

szabadság

— börtön minden gondolatunk.

Karunk nem mer már többé ölelni

— nem ölelheti karotok

ajkunk nem mer már énekelni

— a dal elhagyja

a hűtlen ajkakát.

Vérezzetek, versek!

Szótagok, haldokoljatok!

Esküszünk: nem mondunk többé semmi szépet

esküszünk: többé semmi nagyot nem teszünk

a szép, a nagy tiétek.

Nem tudtunk élni értetek,

önmagunkért, az emberért

nem osztottuk meg szép halálotok

soha nem leszünk kultúremberek.

Franciából fordította: Ferdinandy György

A MAGYAR KÜLTÖKHOZ

Ha szükségtek van égő szegyenemre, magyar fiatalok,
a szótáram teljesre érett negyvenötezer szavából
ezt fel tudnám ajánlani, s még néhány megkopott szót,
mint emberség, becsület és civilizáció.
(És esküszöm, hogy rímet találhatnék belőlük)
vagy egy szonettet amelyben galambokról énekelnék
hisz' a léleknek én is mérnöke vagyok.

Igen ha mindez nektek kellene
örömmel adnám s ti széjjelosztanátok
a Pesten elhullt gyermekek között.

De így az éjszakában amelyben most vagyunk
a mongolokkal szemben Istentől távol élve
s megfosztva minden nyelvtől
semmit nem adhatunk, amit irodalomnak lehetne nevezni,
s mi nevetésre ingerelné csillaghordó gyilkosaitokat.

Ím a mi haragunk — testvér a szerelemmel,
ím a mi esküvésünk: nem élünk s nem halunk meg,
csak az ember uralmáért.

Íme a mi vérünk —

Mondjátok meg a magyar gyermekeknek,
aki az élet reményét keresi a harcokcsik és a kenyér között,
mondjátok, hogy nem vagyunk még gyávák mindannyian.

És ha nem hisz nekünk,
mondjátok meg, hogy mi magunk sem hiszünk már,
de hit nélkül is hathat a kétségbeesés,
s hogy ez a kétségbeesés a miénk. —

Mert szabadság az embernek nem adatott soha,
csak túl a reménytelenségen és halálon.

Franciából fordította: Kocsis Gábor

GÖRÖGORSZÁG

SZPIROSZ PANAJOTOPULOSZ

MAGYAR TESTVÉREINKHEZ

Kínatok kinunk, testvérek, nyájakok tépik
Farkasok, mert hogy szabadon éljeteK
Akarjátok szent Hazátokat.
Rengünk szellemünkben borzadályától
A pusztulásnak; de teli büszkeséggel,
Teli bámulattal a lelkünk
Vakmerőségték és elszántságtok láttán:
Mint a Háromszáz Leonídossal
Félelem nélkül, lebírhatatlanul és csupa szépek
Dobtátok magatokat az egyenlőtlen küzdelemben
Oroszlánugrással, énekelve.
Lehelletetek, szent véretek lánggá legyen
Feloldani a szolgaság láncait.
Gyorsan adja Isten, hogy Szabadságtok
Fája virágban álljon, testvéreink!

BABISZ KLARASZ

HADD SÍROK

Hadd sírok inkább, mintsem kiáltok.
A fekete keresztek miatt, amelyek nem törtek össze.
A vörös keresztek miatt, amelyek állnak.
Bánatukban az új Krisztusok görnyedeznek
A hidakról, amelyek összekötik Budát Pesttel.
Ki mondta, hogy szép kék a Duna?
Kék a vére a magyar arisztokráciának!
Csepel és Ganz munkásságának egészen az
A színe lett, mint Csikágó vértől ázott járdáinak.
(Könnyel sós a vérből kelt kenyér,
Vér és könny növesztik a faágakat,
Vérrel és könnyel zöldel a föld.)

Görögből szószerint fordította: Kerényi Károly

HOLLANDIA

GABRIEL SMIT

ZÁSZLÓK FÉLÁRBÓCON

Zászlók lengenek őszi fényben, csendben,
lágý esőben piros-fehér-kéken,
gyáva némák helyett kiáltnak merészen,
élénk színek csukott szemekkel szemben.

Félárbócon tiszta szabad fényben,
bánat a borzalom őszén a kín miatt,
néma fohászok, hogy vést elhárítsanak,
kezek, a vérfürdőért görcsös ökölben.

Zászlók, idegen szabad ég alatt.
Nekünk miért adatott ez meg?
S ott az ezreknek vajon miért nem?

Könyörgő szín csukott szemek előtt, add,
legyek méltó arra, hogy szabadon élek,
s el ne felejtsem mély fájdalmadat.

Hollandból fordította: Kisjókai Erzsébet

JUGOSZLÁVIA

MICO VLAHOVIC

AVE HUNGÁRIA (Részlet)

Ave Hungária! A harci lárna
Határaid fölött messzire szárnyalt,
szívébe mondatatlan millióknak,
akik ma poklukban fuldokolnak,
föltámadásukat tőled remélve.

A földön ország így még föl nem dulta
szívét a népeknek és nemzeteknek.
Új reménység jött itt, új gondolat:
hogy mindenkinek hozza, megmutassa,
miként szünhet meg a gyűlölet mérge,
s mint győzhet a szeretet a szívekben,
a megértés miként fonhat át minket,
s hogy zenghet föl a Szabadság harangja.

Ave Hungária! Földühödt zsarnok
ágyútüzébe fulladt kiáltásod.
Nyugat hallgatott félig süketen csak,
s utolsó vészsikolyod beleffulladt
a földübörgő tankok dörejébe.

Ave Hungária!
Éneked még ma is itt cseng fülemben,
a messzeségben tompán zúg a puszta,
s halottaid már békében pihennek ...
De föltámadásod napja eljön!
A vörös körtánc nem tarthat örökké.
Zászlaját büszkén bontja ifjúságunk,
barát baráttal áll a barikádra,
s az emberiség mélyen meghajlik előtted.

Szerbből fordította: Sulyok Vince

LENGYELORSZÁG

WIKTOR WOROSZYLSKI

VÁROS

Hát még ezt is meg kellett érnem,
hogy legyen mire emlékeznem:
összetört égbolt-törmeléken
járni tétován, idegenben.

Majd alászállni. Nem a pokolba —
a földalatti segélyhelyre,
vakondok-szemű orvosokkal
szorgoskodni a kór-veremben.

Nézni, hogyan szívódik lassan
az üveg-erekben a vegyszer,
a seb sajtóságát átérezni,
látni: éber tanu-szemekkel.

Feljönni. És túlélni mindent.
S a város üszkein megállva,
újra hinni csupacsiriz-menny
megragasztgatott angyalában.

1956 november.

Lengyelből fordította: Gömöri György

DAL A VÉRRŐL (Részlet)

Ahol kirobban az
igazságos harag,
hol a harcban a tét a szabadság
— mi ott vagyunk.

Adjatok vért,
az életükért,
s hogy vesszen a rabság.

Csak bátran, orvos,
szívd ki a vért,
amennyi kell, mind üvegbe gyűjtsed,
csak annyit hagyj,
hogy éljek és
örülni tudjak győzelmüknek.

Nincs idő róluk fecsegni már,
mikor vérző kéz viszi a zászlót.
Tán a tiéd lesz, fekete lány,
ez a vér,
a lengyel kenyér,
s a sebre a vászon.

Vérünk, mely nem folyt el a Visztulán,
hogy szétfűztük a hazugság-falat,
vérünk, mely nem folyt el a Visztulán,
titeket illet, nektek maradt.

Nézd orvos,
mennyien vagyunk...
Onts életet barátaink szívébe.

Siess, orvos,
nem várhatunk.
Sebesült vár a vérre.

1956 október.

Lengyelből fordította: Gömöri György

QUI TACENT CLAMANT

Veletek voltam aznap, mikor a Bem szobornál
magyar és lengyel zászlók alatt ujjongtatok.
Nem tudom, közületek ki és még és ki holt már,
midőn elnémult minden, csupán a tűz ropog.

A nagy kavarodásban, Déry, te kerestél
aggódva telefonon: bajom nem esett-e?
s hallottam a hangod még a Parlamentnél,
mint utolsó kiáltást az éterbe veszve.

Mi, lelkiismerete a történelemnek
hallgatunk — államérdek ez a néma beszéd...
Hol a felkelők hamván keserű füst terjeng,
a végső mítosz összedőlt. De Bem emléke ép.

1956.

Lengyelből fordította: Gömöri György

ANTIGONÉ

(Részlet)

*A magyar munkások, diákok és katonák
emlékének ajánlom ezt az 1949-ben írt
töredéket.*

ANTIGONÉ:

A sorsnak átka készlet áldozatra,
s az áldozat a sors átkát kihívja.
Amely, ha teljesül, már nem lehet saját
parányi életünket menteni,
és nem lehet sorsunkon könnyet ejteni.
S minden hiába. Száguldjon hát végig
a pusztulás a szívtelen világon,
s akik ma még keservünkön nevetnek,
azoknak döntse romba városát.
Kreón törvénye! És Kreón parancsa!
Mit tesz Kreón, ha pusztul a világ?

ISMÉNÉ:

Igen. De látod, szüleink nem élnek,
s testvéreink sem élnek. És hiába
lázadsz, őket fel nem támaszthatod.
A kihalt városban botra támaszkodva
aggastyán botorkál, elesett fiait
hiába keresvén. Kis öregasszonyok
topognak a porban halk siránkozással.
De már a hamuból, az üszkös romokból
imhol a csalán, az ürömfű éled,
s egy lepke, mint tűzben felröppenő pernye
táncol a harcvájt szakadékok szélén.
A gyerekek újra járnak iskolába,
s a szerelmesek kezüket összefűzik.
És hidd el, ebben valami hatalmas
ritmus dörömböl, ünnep van a gyászban —
minthacsak Persephoné térne újra vissza.

ANTIGONÉ:

Csak a bolondok hiszik, hogy nyugodtan
élhetnek, ha megszentelik a multat.
És bolondok vélik: egy város bukása
nem ítélete még minden városoknak.

ISMÉNÉ:

Ne kisebbitsd a gondot, Antigoné,
amellyel szívünk, s ajkunk hallgatásra
kell kényszerítnünk. Mert győzelem ez is,
e csendes győzelem, és új reményt ad.

ANTIGONÉ:

Nincs szükségem a ti reményetekre.
Mert én láttam, mivé lett Polyneikész
a rombadőlt templom mellett a porban.
Gyermekien kicsiny volt koponyája,
szőkefürtös feje. Maroknyi csont,
málló szövetdarabba burkolt csont maradt
belőle, s hullabűz. Ime a bátyánk,
akinek szíve úgy vert, mint a miénk,
ki jókedvében énekelgetett,
és félt a rút haláltól, hisz benne is
szólongtak a bennünk kiáltó hangok.
De legyőzte a hangokat, amelyek
az élet fényes síkjaira hívták,
és önként ment el végül, hogy elessen
híven adott szavához, s esküjéhez.
Húsz éves volt csak, szép és tiszta arcú,
s jaj, mennyi tervet fojthatott magába,
mi mindent hagyott félbe, s mennyi vágyat
vetett önszántából a pusztulásra.
S most éppen ő az áruló, mivel
így szól Kreón parancsa. És csupán
egy városszéli sír övé, amelybe elkaparják,
s üres sisakjában jajongva zúg a szél.
Azoknak meg, kik dicsőségét elorzák,
emlékeket emelnek, és a lányok
koszorúkat raknak a nagy terekre.
És fáklyafénytől fényesül nevük.
Itt meg — sötétség. Aljas félelem
irányítja az írók rémült kezét,
a bitorlókat nem győzik dicsérni.
S kit tartanak majd késő századokban,
legenda-fosztván, hősnek s árulónak?

ISMÉNÉ:

A fájdalomat szavakkal lánggá szíthatod.
Talán még jobban szenved az, ki hallgat.

ANTIGONÉ:

Ó, Isméné, ezek nemcsak szavak.
Kreón soha fel nem építheti
uralmát sírjainkon. Rendjét a kard,
a pusztá fegyver nem tarthatja meg.
Nagy a halottak ereje. És soha senki
nincs biztonságban tőlük, mégha
százezer kém és millió ór is őrzene,
nem menekülhet. Várnak az órák,
gúnyosan kacagva lépnek, lépkednek
az őrült körül, aki nem hisz bennük.
És mikor rendezni kell a számlát,
egy kis hiba csúszik a számításba.
Kicsiny hiba, de sokszorozható.
Elég! E semmiség tébollyá nő hamar,
tűz és vas dűl a várost, s a falvakat.
Vér! Vér! Vörös tintával szeretné
áthúzni a hibát. Már késő. Nincs tovább.
Kreón, a balga, úgy bánik velünk,
mint hogyha barbár országot uralna,
mintha itt minden kő szüntelen nem idézné
a fájdalom, s a remény könnyeit.

Lengyelből fordította: Gömöri György

A MAGYAROKNAK

Kezünket kinyujtva
állunk a határon
s a levegőből roppant zsinórt
fonunk nektek testvérek
az elfúló kiáltás
s a görcsberándult öklök
haranggá jajdulnak s a szív
nem verhet riadót
a véres kövek kérnek
haldokló vizek kérnek
s mi állunk a határon
csak állunk a határon
állunk a józan ész
jól-fontolt határán
innen nézzük a tűzvészt
halálba bámulunk
1956.

Lengyelből fordította: Gömöri György

LETTORSZÁG

OLAFS STUMBRIS

A MAGYAR FORRADALMÁROKHOZ

A keserű kín, mely térképen határokat zúz,
mely ezrek életét kívánja és zabálja!
A keserű kín! Áldottak lobogóitok!

Fülem a földre nyomva hallgatódzom.
Hallom, ahogy a vér a föld arcára csurran.
Őrizkedjen az örök zsarnok ettől a hangtól.
Megszentelődsz, föld, e napokban.
A vér sokáig ragyog az idők éjjelén át.

Ki vagyok én?
Ki vagyok én, hogy őket dicsérni merem ma?
Egy csöpp vér is ezerszer drágább szép szavaknál.
Ezért lépek hozzátok a Végső Napon, Igazak:
„Testvéreim, bocsássátok meg bűneim!”

Leuből fordította: Sulyok Vince

NÉMETORSZÁG

KARL KROLOW

A SZABADSÁG

Menekül, magábatörten.

Azt mondják, gonosz pillantása van...

De hallotta az éjszakában
gyorstüzelő fegyverek beszélgetését.

Az imént látta a metsző levegőben
nagy madárként a félelmes Időt
tovarepülni — a reményt.
És látta a földből fröccsenő vért
összevegyülni a földrecsorgóval.

Menekül, magábatörten.

Azt mondják, gonosz pillantása van...

De a csipőkből hirtelen
géppisztolyok nőttek.

A szobrok lőttek még rá...
Mindenkinek
karjába fektették a halált.

Menekül, magábatörten.

A sarkon az Erőszak vár rá
— fekete utonálló —
hajlíthatatlan acéllal
az öklében.

Németből fordította: Vitéz György

AZ ERŐSZAK

Előbújt rejtekéből
a halott fémet életrebúvólte.
Az utolsó közvetítők
fölhúzták kesztyűjüket
és távoztak. Mosolyukért
egy krajcárt sem adnak többé.

Előbújt rejtekéből.
A földsáv melyre pillantása hull, elveszett,
Fölpattannak az ajtók.
Szemébe hamut és
vakolatot hintenek.
Ökölcsapások alatt,
vonaglanak, a szájak.
Csapdáit és fekete perceit
készen tartja az ős-egy éjszaka.
Nemsokára
koromfüggöny mögött
megszűnnek dobogni a szívek.

Előbújt rejtekéből,
hogyan rántogya kezét.
Még elhagyhatjuk házainkat,
bámulhatunk a villanykörte-égbe,
de a külvárosokban
feliratos vásznak feszülnek.
Hamarosan hozzánk is elérnek
az utcai harcok.
Egyedül maradunk
a fegyverek torkolatával.
Vajon ki lesz közülünk
az első, aki asztalánál
előrebukik?

Németből fordította: Vitéz György

SZÁMŰZOTTEK

Szívélyes együttérzéssel a magyar népnek.

Parancsolhattak a lábnak,
Hogy mozduljon odébb,
Elmondhatták a világnak,
Hogy ocsú vagyunk, söpredék.

Elúzhettek a küszöbről,
Át városon, falvakon,
Kergetve a portói, a könnytől —
Ki sem vette zokon.

De megmaradt az ország
Csöndes igazságaival,
Nem vonta el tőlünk arcát;
Az bennünket kivall.

Még ismer a csoroszlya,
Tudja kaszánkat a rét,
Nem felejtí a csorda
Pásztorai kezét.

Még a mi kedvünk tőkébe oltott
Zöldje lepi a tornácokat,
Minden aranyló gyümölcs ott
Az ősök porából fakad.

Még kísér sugárzó felhőként
Költőink éneke,
Elénk vetíti a táj képét,
Alomba ringat vele.

Még őrzik áhítatunkat
Az oltárok hallgatagon,
Rorátét nekünk kongat
Harangjával a dóm.

Még lakja az elhagyott házat
Egy mondhatatlan szeretet —
Isten jelölte ki a gazdának.
Nem olthatják azt a jelet.

Németből fordította: Csiky Agnes Mária

HANS EGON HOLTHUSEN

HOVÁ, TESTVÉREM?

Hová, testvérem? Mikor derül végre
Fény az esztelen, véres pusztulásnak,
A vak cselekvés, hiábavolt lázak,
A világtörténelem értelmére?

Hol a vég, amely glóriába fonná?
Mikor hasad szét csüggedésünk fátyla?
Micsoda rejtett hatalom kívánja,
Hogy rettegetésünk felnőjön vadonná?

Talán egy távoli napon a népek
Elindulnak útján a vezeklésnek
S visszatekintve megértik: csodás

Kenyérszegés volt mindez és a bornak
Felajánlása, roppant mise-korszak
Emésztő lángja, titkos áldozás.

Németből fordította: Csiky Agnes Mária

EMLÉKEZÉS

Az esték,
az esték megnőnek idegenben.
Mielőtt a nap alámerül,
lecsuklik a napraforgó
arca az éjben.
Keletnek fordulva, a reménység álmaival
elszenderül.

Az esték megnőnek idegenben.
Lehullott a gond permete,
a felhőfák
a végtelenbe szöknek.
Vihartornyok arannyal lombosodva,
hangtalan villámlik fel bennük
az emlékezés.

Szent pompával, vitorlaszárnyon
és látomásokkal tele
siklik az este,
az este idegenben
az éjbe.

Németből fordította: Tollas Tibor

OTTO VON TAUBE

AZ ÚSZÓHOZ

Hazádtól s templomodtól egyre távolabb
A folyó idő elsodort magával:
De a jelszó még mindig megmaradt:
Szembe az árral!

Németből fordította: Tollas Tibor

POLITIKAI RÖPIRAT

Vigasztalódjatok, elnyomottak:
Egyszer Minden Bastille megdől.
Minden zsarnok a porba hullik végül.
A hazugságok uralmából
nem marad más, csak a történelem kacagása.

Vigasztalódjatok, valamelyik reggel
ismét július tizennegyedikére virrad.
Az ész fegyvert ad a zendülők kezébe
és az elnyomás ügyvivői
lelkiismeretlenségük árjába fúlnak.

Vigasztalódjatok: a vaksággal vértezett
hadosztályok talán eltiporják
jogaitok, de a gondolatot nem,
az igazságét, amely bennetek megfogamzott.
Körülzárja a kényszert s majd lefegyverzi.

Vigasztalódjatok, amit igaznak hisztek,
szabadsággá válik és lerombolja
a hivatalosan fenntartott tévhit várát.
Bombát csen a zsarnok kártyaasztala alá és
munkálkodik csendben az igaz társadalmon.

Bizzatok; a szabadság útja
olyan bizonyos, mint a nap járása.
Nemzedékről nemzedékre száll a tűz és
ha eljött az idő, törvényt bocsát ki,
hogy az emberi méltóság újból visszanyerje fényét.

Németből fordította: Csiky Ágnes Mária

SZIKRATÁVIRAT BUDAPESTRE

Sáncold el szívedet.
Farkasfalka csatangol.
Egy pásztor a Beszkidekben,
megfagyott galamb rajra talált.
A Volga mentén, megkettőzte termelését
egy bilicskészítő üzem.
Sáncold el szívedet.

Áltasd el haragod.
Önműködő szemek követik
a felhők vonulását arcodon,
Kartoték-nyelvre fordítgatják
gépféjű emberek
álmaid igazolását.
Áltasd el haragod.

Rázd le magadról a reményt.
A rádióból feléd integető
jóakarató urak
nem értenek a fegyverforgatáshoz.
Oldalánál csupán a Halál posztol
és stopperórával vigyázza
minden mozdulatod.
Rázd le magadról a reményt.

Rejtsd el tüstént legveszélyesebb
lőszered: gondolataid, az Idő alá;
egy robbani kész versét
fiad olvasókönyvébe,
panaszod és fájdalmad
zárd zokogó hagedűk testébe.
S bízz a Törvényben:
A Szabadság láthatatlan fegyverei is halálosak.

Németből fordította: Vitéz György

GÜNTER EICH

FIGYELJÉTEK AZ UJJATOK HEGYÉT

Figyeljétek, ha már sötétülnek, az ujjatok hegyét!

Egy napon a kiűzött pestis újra visszatér.
A postás levélként veti a zörgő levélszekrénybe,
vagy mint heringdarab fekszik tányéraitokon
s az anya mellbimbóján nyújtja kicsinyének.

De mit teszünk, ha senki se él már
azok közül akik tudják ellenszerét?
Ki ismerője mind e szörnyűségnek,
nyugodtan várja érkezését.

Mi újra és újra boldogságra rendezkedünk be,
de az öröm nem ül le szívesen asztalunkhoz.

Figyeljétek az ujjatok hegyét! ha megfeketülnek,
már késő!

Németből fordította: Tollas Tibor

GERTRUD VON LE FORT

HONTALANOK BÚCSÚJA

Szívből ajánlom a magyar népnek.

Kő kövön itt, sivár,
Csillag se gyúl.
Sírj népem, ó sírjál,
Messze az Úr.

Kő kövön itt s im már
Villámlik túl?...
Sírj népem, ó sírjál,
Közel az Úr.

Németből fordította: Tollas Tibor

NORVÉGI A

ARNULF ÖVERLAND

MAGYARORSZÁG 1956-BAN

Ha elfeledjük Magyarországot, marad-e

jogunk élni,

s ki fog küzdeni majd

éppen miértünk?

Ki húzott választóvonalat

a népek közé, hogy egyeseket észrevétlenül eltiporhatnak,

míg másokat minden áron meg kell védeni?

— köztük Norvégiát is, természetesen?

Megint láttunk elvérezni egy népet.

Ismét kiabálhatjuk:

Nem küzdöttek hiába, nem pusztulhatnak el!

Szó, megszokott szó csak,

mialatt dül a harc,

piaci fecsegés csak,

szégyelni való szóbeszéd, amiben senki sem hisz!

Még senki sem hallgathat.

A kezeit mosó

ENSZ-ben

mindmégannyian a bölcsek

határozatokat hoznak

egyre élesebb hangnemben.

— Valamit tenni? Ugyan mit tehetnénk,

ha nem hallgatnak ránk az országok?

Hát ne nyugodjunk bele?

Dehogynel!

Hagyjuk végre
a fecsegést az emberi jogról és becsületről!
Ne irkáljunk
az „élet tiszteletéről”!
Eggyek maradunk mégis.
— Miben?
A rémületben és szégyenben!

Vonuló felhők
borítják az éjszakai mennybölt.
Kit mutatnak a csillagok?
A következő ki lesz?

Norvégból fordította: Sulyok Vince

CLAES GILL

GLORIA VICTIS!

Gloria Victis! Emlékezzetek
az elesettekre,
kik hült ajakkal ma is hirdetik:
a győzelemnek végső percekig
örzött reménye életüknél mégis több nekik.

Gloria Victis! Emlékezzetek,
kik élni megmaradtak,
a halállal is dacolva, mivel
a gyermeküknek holnap enni kell
s szívük halk dobbanásán kívül semmi, semmi jel.

Fordította: Tollas Tibor

BALERINA

Táncolok néked. S hallgatok.
Hangtalanul táncolok.
Érted, mit mond ez néked?

Érted, hogy sorsom a hívás?
Táncolok én, lám,
a földön minden népnek,
hogy ne pusztuljanak el
egészen némán.

Táncolok néked. Szívnek,
mely holnapba vágyik.
Léleknek, kit katakomba
kényszerűsége kínoz.

Férfinak akasztófán.
Szülő nőnek.
Fehér takarók közt hajnal-
szemű gyermeknek.
Táncolok az anyamellet
tapogatva-kutatva
kereső gyermek-ujjaknak.

Táncolok, táncolok.
Beszélni nem tudok,
hallani te nem akarsz,
érteni te nem akarsz.
A szavak gyilkos-szájtól,
hazugságtól,
piszkosak, szennyesek.

Hóhérruhát hordanak
a bemocskolt szavak.

Szólani nem tudok,
az igazság hallgat —
Nézzed hát jeleim,
s járj nyomdokomban.

Egyre táncolok én...

Csillagoktól szikrázó
téli éjjelnek.
Kezüknél fogva egybe
láncolt, vonuló foglyoknak.
Kezek, teremtvé arra,
hogyan adjanak, elvegyenek.
Néma sikoltások most...
Táncolok, hogy a láncot
megoldjam. Táncolom,
hogyan élni kell — élni!

Azoknak, kik fáznak, éheznek,
kik fáradtak és görnyedtek,
kiket megsebeztek, megöltek,
kiket fogságban kínoztak,
reszketve, szóttan
egyszerre megállok a színen,
emlékező szívvel.
Esküszöm a hóhérszellem ellen,
arra, hogy a börtönsötétben
remény tüze ég a rabokban,
amíg csak tudják szívükkal, hogy
hatalom jog nélkül — bitortlás.

A meg-nem-törték széjjel
zúzzák egy hajnalon véres
rab-kötélékeiket!
Testvéreimnek az éjben —
hazámnak a tánc, s az égnek.

Norvégból fordította: Sulyok Vince

MAGYAR BÖLCSŐDAL

Oly szép,
ahogy árnyaival jön az este,
ahogy a szél simogatja
a bokrokat és füveket,
aludj csak, gyermek,
apácskád messze van.

Nem lángol a lámpa
kűnn a kertben,
egy kismadár sem
rebbenti szárnyát,
s elvert a harmat
minden nyomot...
aludj hát, gyermek,
többé ne félj.

Az erdőn át
utak szaladnak,
s fekete hajók
várnak a révnél,
aludj nyugodtan,
ne hánykolódj.
Már nem zörögnek
többet az ajtón,
ágyadban fegyvert
nem keresnek,
s a mezők megett
lément a hold is...
aludj hát, gyermek,
többé ne félj.

S a jó köd
sűrű még a lápon,
s tág ürege van

az odvas fáknak,
aludj, no,
hisz béke van itt.
A falon kívül
senki se leskel,
s nem zúzza doronggal
az ablakot be...
s mindenütt lyuk van
a szögesdróton,
aludj csak, gyermek,
hisz hajnalodik már.

Magas hidak emelkednek
az éjben az égnek,
s kivont szuronnyal
az űr nem áll űrt.
Jó éjt, fiacskám,
álmodban szaladj.

Norvégből fordította: Sulyok Vince

CARLJ KEILHAU

NOVEMBER 4

A holt szabadság gyanta-ágya mellett
állunk szégyenbe fagyva.
Viaszszín arcú, félig szinte gyermek,
mindentől elhagyatva.

A frázisok merev nyelvünkre fagytak,
hisz némasága ránk vall:
Mi hagytuk ott a győri utcasarkon
Judás-csók árulással.

Amíg vihar volt, egyikünk se gondolt
csak éppen önmagára,
s november vad szelében így maradtunk
árvábbak, mint az árva.

Fordította: Kocsis Gábor

MINDENSZENTEKI ÁRULÁS

Harangok szólnak értük, kik a sírban pihennek,
anyák keseregnek fiatal fiakon, kik elestek
az elnyomó elleni harcban, óhajtvá a békét.
Sírjátok, anyák! Sirassátok ma Magyarország fiait és
gyermekeit!

A Szovjetben szőtt béke-köpeny alatt nem is oly rég
még galambok kövér bánatkönnyei potyogtak,
bánatkönnyek — hogy a feledés fátylát borítsák
a milliók tekintetére, kik szüntelenül üldözik
könyörgésükkel, vádjaikkal a világ lelkiismeretét.

Mindenszentek éjszakáján, ezerkilencszázötvenhatban,
a bánatkönnyek kövé merevedtek. Megkövesedtek.
A béke-köpeny heves csapással a földre hullott,
hiénaként állt az elnyomó ott, fogvicsoritva.
Mindenszenteki anyák! Sirassátok Magyarország gyermekeit!

Azt hitték, meleg szívből eredtek a bánatkönnyek,
s a szabadság régtől elzárt fáját előkeresték,
hogy újból virágzóvá tegyék azt a magyar földben.
De Mindszentek éjszakáján, ezerkilencszázötvenhatban,
vaskemény halál sújtott le a kereső karokra,
a korán hívő, elárult szívekre.

Norvégból fordította: Sulyok Vince

OLASZORSZÁG

LIBERO DI LIBERO

A HARAG NAPJAI

— Anna Achmatovának, Borisz Paszternáknak
és más orosz költőknek —

*„Fekete a világ,
mint a kibérlett lelkiismeret”.
(Petőfi)*

(Részlet)

I.

Nem trombitaszó, nem zászló az eszme,
ahol vér csorog: véred, Magyarország;
nem a dobpergés hatol fel az égig,
hol harag szítja a lobbanó lángot.
Európa, ne szövögesz, mint a pók,
csaloka fényű damaszkuszi vásznat,
hajnalsugárból ne fonj szemfedőt.
Itália, Itália, te se beszélj,
mert hasztalanok a hörgés-hegyek,
gyászdal-folyamok, fátyol, requiem,
hasztalanok a komor kárpitok,
a bólogató szomorúfüzek.
Hazám, hazám, ó, fedd el arcodat:
tömjénszagú földedből nem fakadnak
ilyen merész, villám-vető virágok.

II.

Magyarok, nem volt kor még, hogy ne várna
hátatok mögött új zsarnok sorára.
Vidám fecske-nép, ám ketrecbe zárva

halott, mert nem röppenhet fel soha.
Úgy rendeltetett, hogy apád-anyád
a Párt s testvéred a hóhérlegény:
de a rabszolgák kertje mocsaras,
kutyatej nyálzik a rózsák tövéen,
besúgón fürkész a jázmin szeme.
Hajnalnak mondják a mord éjszakát,
tavaszhozónak január jegét,
az ajkuk belekékül, úgy üvöltik,
hogy örökzölden hajt majd a jövőendő.
Párkák, jártassátok, ollóitok.

III.

Október, október, vér-szüret,
magyarok mustja: örömmel kevert.
Fülemüle kotlott a dogmák tojásán,
s a hazugság kibújt. — Partra vetett
halak önkínzó szomszárja, hernyó-szenvedés
a bábban: így élünk mi: elvetélt Napok.
Párt, a jövőnk is börtönre vetetted,
sáska-dühödben felfaltad az elmét.
A történelemből sápadt könyvmoly-szörnyek
keltek ki, s a láncot pengetik, mint hárfát:
pedig fát nyesni az öregek gondja,
az ifjak dolga merész kockajáték...
Mikor emészti tűz a csönd csalánját,
hogy minden nyelven ragyogjon az ének?

IV.

Beszélj, te bujdosó Ullői-úti srác,
ne hallgass, mindig csobogó Duna.
Gellért lángoló dombja, hát beszélj el
a titkon összerebbenő szemek
seregély-röptét, és a lobogók
suttogásának illatát, a vérző
liliomok echóját, azt az estét,
midőn arcok lapjára iratott a történelem;
— teli tüdők, szabad ajkak: visszhangzanak a város terei.

De te, reménytelen hervadó repkény, Petőfi,
gyökereid fogóját mard az égbe,
szakítsd le onnan a hiú azúrt,
hisz fölakasztva ott fityeg a Nap
a Bródy Sándor-utca sarkán.

VII.

S ti ifjak, lángoló hajatok tébolyát
a veréb minden tájon kikiáltja.
Ez volt az esti házifeladat,
és reggel kelt, de mily vakációra,
mily torna-órát hoztak a napok,
— és minden éjjel vizsga volt a létért.
„Éljen!” — írtatok be minden füzetbe,
ujjatok hegyén tövissek fakadtak,
— habos tejből lett Molotov-palack;
gépfegyvertűz a betlehemesjáték,
és tankok tornya a kirándulódomb,
a Halál vár a csúcson kaszabolva
Barackvirágok, cseresznyefa-ágak,
őzek — oroszlán barlangjába vetve!

IX.

November négy, ti áruló napok,
vérző november, fekete kocsis.
Acélhintódon érkezett a tájra
Grebennyik generális szolgálánya,
szibériai özvegy — arca mázolt, —
alkalmi rongyban kérkedő Szabadság;
nemzeti özvegy, dobott szerető,
annak kezén, ki sebet jött gyötörni...
— Tatabányai ifjak, ragyogó
gránátalmák, mi történt, tévedés volt,
flótán zeng valcert a Krim-föld tinéktek,
Fekete-tenger: nálad nincsen kékebb.
Oroszföld, Sztálin gigász-árnya
ahol elhalad, lárvát költ a lárva.

X.

A harag napjai — magyar napok;
szívekből szállott szeplőtlen parittyá,
mely törvényszékek, várak ellen támadt.
A Duna kelt fel, völgyei kísérték,
a rétek, puszták, tűzfúvó bölények.
Süvöltöztek a feldúlt fúriák
levágott fürtjei, s a korrida
kezdetét vette a bosszú terén.
Budapest: véres áldozati üst,
izzó nap támadt a szűz zsigerek hamvaiból,
darázs-rajok sírtak a tűzben-mészben,
rabkivégzés lett a győzelem,
— pintyeket is megrikkato sortüzek...
Rákosi volt az Alfa, és Kádár az Omega.

XIII.

Vándorgalamb, bár sortüzek sövénye
köröskörül, te mégis kirepülsz.
Te ragyogsz fel a gyermekek szemében,
szerelmes csókban, vén falak ivén,
a kenyérből a te illatod árad,
sebek, hörtönök mélyéből te szólsz,
tűz lelke vagy és láza a kalásznak.
A te nevedben születik a fákon
minden levél, bokrok minden virága
szülőhazád színeit hirdeti,
hol csak „nem”-et villámlottál, fanyar lett
az élet bora. Szent példád: vetés.
Egyértelmű lett, neved, Magyarország
a szabadsággal, — „magyar” annyi: „bátor”.

XIV.

Véres Szabadság, ó, magyar szabadság,
kócos hajú, villámló s illanó,
véred vágta s horkanó csikó;
szomjad dühe, éhséged körmei,

szeled habzó nyelve **haramiák**
tarkójára forrt, mindig ott tüzel.
Nevednek kagylójában hallgatom
elfúló lihegésed hullámzaját,
kószáló harcosok léptét sikságodon,
a fegyver lélegzetét, — a **csendet**.
Kitépek egy siralmat délkörömből,
római szekfűket simogatok,
s elküldöm könnyeit, virágporát költőidnek,
Európa gyötrött szíve, Magyarország.

1956 október — 1957 június

Fordította: Nyéki Lajos

FERDINANDO DURAND

Ó HALOTTAK...

Ó halott magyarok,
s ti harcolók, már vérben,
de talpon még, s világgá —
kiáltva végtelen,
megtiport igazságtokat,
térdet hajtunk nektek.
Hősök vagytok; mi törpék.
A testvéreink vagytok,
és senki a szívünkhöz közelebb.
Vértanuságtok
megváltja a világot
s beragyogja jövőnk a fényetek.

Olaszból fordította: Horváth Elemér

CSUPÁN EGY EMBER

Csupán egy ember
kiáltva,
hogymint szabad akar lenni.
Csupán egy ember
nevetve
elsüti fegyverét:
„rendben, tehát,
íme, szabad vagy”.
Csupán egy ember
csuklóin bilincsekkel
ülve a megkarcolt
és megkopott padon
a teremben ahol
a falon írva áll,
hogymint egyenlők vagyunk.
Húsz év neki, azért
mert szabad akart lenni.
S szólt az ítélkező:
mindez a nép nevében.
De nem a nép az, ott,
a karcolt, megkopott padon.
Talán, mint őszi ég,
csak szennyes az időnk,
vagy talán csak az éj,
vagy talán csak a dolgok
az ember fölé nőttek,
az ember fölé aki most
törékeny lett mint a kenyér.

Olaszból fordította: Horváth Elemér

LEGENDA A MAGYAROKRÓL

VII. EGY HAZAFI HALÁLÁRA

(Részlet)

*Ajánlom az ezerkilencszázötvenhatos
októberi felkelés magyar mártírjainak.*

A ravatal mellett
hallgat
minden emberi szó.
Egyedül
mint emberfölötti hatalom,
a Végső Béke szól az emberekhez.
Szava,
mint titkos forrásból eredő folyó,
a végtelenbe árad.
Senki sincs,
ki félbe merné szakítani,
mindenki hallgat:
„A hazáért csak ő élt,
izzott, küzdött;
a Győzelmet, mely ravatala körül leng,
Ő érintette kezével,
hogy szeretett népének ajánlja.
Hiába volt az ellenség
dühe és gyalázata,
az ő bátorsága és ereje,
örökéletű már”.
Mindenki hallgat,
senkise szól,
— egyedüli szó —
a Végső Béke ünnepi hangja;
míg utólszor tekint
a mozdulatlan arcra,
s a keresztet tartó
sárga kezekre.

Olaszból fordította: Tóth László

OROSZORSZÁG

A. ONYEZSSZKAJA

FEJNÉLKULI LOVASOK

Csak hazugság. Csak erőtlen hazugság
és kiontatlan könnyek gyöngyei,
húsz évesen — öreges sóhajlás
és tiltott, titkolt kérdéseink.
De választ senkisémet talál,
és hazugságot lélegzik a száj,
vétó tiltja a nagy kérdéseket,
s a füstölgő vérre zsír csepeg.
Köröskörül hazugság. Üres arcok,
bűvös körben kerengő vakok,
Liszt magyar rapszódiaja harsog,
a tömeg kezében hazugan zokog.
Csak hazugság. A szónak súlya nincsen.
S a számadás? A megtorlás? A düh?
Kristófnak sohasem jelenik meg
a bokor, a ronthatatlan tűzű.
Alábbhagy majd a düh. A lélek semmit
meg nem torolhat. Ó jaj nekünk!
Nem csoda, hogy oly egyformák vagyunk:
torz lovasok — se lovunk, se fejünk.
Moszkva, 1961.

Oroszból fordította: Gömöri György

KONSTANTIN IIALAFOFF

MÁRMAROSSZIGET

A magyar felkelés áldozatainak emlékére

Nehéz kiszűrni egy hangot a karból,
eldönteni: ez való, ez mese.
Honnan bukkant föl emlékezetemben
„Mármarosziget” hosszú neve?

Alacsony házak sora, álmos utcák,
füvet tépő libák kapuk alatt.

Akár a Habsburg korona korában,
itt minden változatlanul maradt.

Háztömb mögött háztömb merül a ködbe, —
ostoba kispolgári unalom.

A történelem fáradtan jegyeztet,
s kezében olykor megáll az irón.

Fantóm — megannyi. Hitler, Mussolini,
bukó Birodalom — agyrém csupán.

A csorda kútja csikordul a pusztán,
s a boltokból fűszerillat szítál.

Elbóbiskolt a történelem — s nem hisz
már abban sem, ki róla álmodik:
rohamozókra tüzelnek forogva
a füstön át ormóttan harckocsik.

A múzeum lángokban, rom a kórház,
s az emelvénynél nép tömegesen.
Sztálin bronz-teste széttagolva-verve
hever holtak közt a kövezeten.

Géppuskafészekből zokogva lőnek
a gyermekek — s a zsarnok már oda,
a szabadság átható szele metsző,
s szörnyű a harag faltörő kosa.

S lám — tüzek, füstök fogynak, kisebbednek,
moraj elül, ellenség eltűnik,
csak új sírok tövén a gyászfejkendős
asszonytömeg sírása nem szűnik.

S a hőstettekről fölcsendül az ének,
s a templomokban a fény megjelen...
A szerzetesre ráborul a csuklya,
— s te maradj csöndben most, történelem:

Hadd növekedjék túlvilági fényként
a költő-szó a boltívek alatt.

A hosszúnevű „Mármárosházát”
puszta emlékné akkor nem marad.

1956 október 31.

Oroszból fordította: Sulyok Vince

FORRADALOM

Út. Pusztaság. Két oldalon torony.
Az árok mentén megszürcült palánkok.

Sávos sorompó az úton keresztben,
s kezükben géppisztollyal katonák.

De néptelen ma mind a két torony,
s fölemelik az útzáró sorompót.

Két vékony, barnaképű fiatal lány
az őrbódénál zavartan toporog,

s vesződve-küzdve a német szavakkal
rézfillérrel fűgére alkuszik.

Elmennek aztán, riadtan a szokatlan
élménytől még, s libeg hajfonatuk.

Októberi mérges eső pereg,
s ázik a kis városka a határon.

Nemrég, alig egy héttel ezelőtt,
még padsorokban ültek iskolában,

az algebrával együtt hadakoztak,
s lapítottak az órákon titokban.

Októberi eső. És az esőben
tülkölve mérhetetlen autó.

S mindannyi oda tart, oda, ahonnan
e kettő átjött, mint élő csoda.

Most választmányi küldött mind a kettő.
Büszkén viselik a karszalagot.

Tegnapjuk kín volt, véres fájdalom,
s rájuk mosolygott a dicsőség napja,

de holnapjuk ... vajon ...

Két vékony, barnaképű fiatal lány
az esőverte osztrák őrbódénál,

két versztnyire a szürke palánkoktól,
az úton Budapest és Bécs között.

Oroszból fordította: Sulyok Vince

M. SELECHOVA-BENKE

VÉRSZERINTI TESTVÉREK

Közös: lelkünknek lázadó keserve,
Nomádok vére, dalaink mély húrja,
Csapongó kedvünk, puszták végtelenje
S az álmok túl a szenvedésbe fúlva.

Közös: a múlt, mely nem is olyan régen
A gyermekekből hősöket teremtett,
Kik érettünk is meghaltak, — az éj lenn
Elmossa már az évet és a percet.

Mert dicsőség volt harcuk és bukásuk;
De mit tehet egy maréknyi sereg,
Ki álmokért küzd ... s arany az úr másutt
Csak szófűzért húz sírjaik felett.

A világ alszik, lomha éj felettünk.
Így ismétlődik minden itt a földön.
Ők elestek ... mi élők csak temettünk,
S jutalmunk lett a hontalanság, börtön.

De megmaradt a közös sír: örökség,
Hogy emlékezzünk rájuk fejet hajtva,
S higgyük: lelkük sirhantok fölött ég,
S új hősöket ihlet majd a harcra.

Fordította: Tollas Tibor

PETŐFI BOSSZÚÉRT KIÁLT

„Gyalázat”, sziszegik az utcán.
„Ezt nem bírod ki”, suttogod.
Mindenki tudja, hogy megölték,
megölték őt a gonoszok,
kétszer gyilkoltuk meg Petőfit
mi, kétszer gyilkos oroszok.

Először ott állt Segesvárnál
és noteszébe jegyezett,
amíg Miklós cár tűzésége
szaggatta fel a terepet,
aztán egy ulán szuronyával
átdöfte és ő elesett.
Nyomorult folyadék az élet,
egy apró lyukon átszalad;
de láng a szellem, amely éget
s nem húny ki a parázs alatt.

A tizenkilencedik század
után eljött a huszadik.
Az elnyomás még gyilkosabb lett
és Petőfi nem nyughatik.
Nem nyughatik, mert a szabadság
szomja égető s örök,
s most újra ott áll népe élén
és a magyar költők között.

Másodszor is meggyilkoltátok,
rommá lőttétek otthonát,
ti, túlerőben dicsőséges
s nők ellen vitéz katonák,
szovjet katonák, három kellett belőletek
és kisfiúkra háztetőkön
tankok mélyéből lőttetek.

Nagy Imrét orvul elfogtátok,
szószegés minden szavatok
amit Dudásnak, Maléternek
meg a többinek adtatok.

Kétszer öltétek meg Petőfit,
pöffeszkedhettek, győztesek!
Az orosz nép tán szétszakítja
a hálót, amit szőttetek
és számon kéri majd Petőfi
mindkét halálát tőletek!

Oroszból fordította: Faludy György

A. PETROV

EJ, ROMANTIKA...

Ej, romantika, kék füsttel égsz te,
lángragyujtottad Dankó szívét...
A Lubjanka pincebörtönében
mennyi víz folyt el, s mennyi, mennyi vér.

Ej romantika, kék füsttel égsz te...
Szovjet tankok Budapest kövén.
A Lubjanka pincebörtönében
mennyi víz folyt el, s mennyi, mennyi vér.

Ej, romantika, kék füsttel égsz te —
Hová lett lelkünk? a kapcánkba fér.
A Lubjanka pincebörtönében
mennyi víz folyt el, s mennyi, mennyi vér.

Moszkva, 1961.

Oroszból fordította: Gömöri György

ÉLJEN MAGYARORSZÁGI!

Szavakban nem lehet leírni,
s képekben ábrázolni azt,
mikor az izzó kard elől már
a félelem el nem szalaszt.

Páncél erőtlen ellenük,
kiknek a lélek több a testnél.
Táplálónk e g y cél, mozgalom,
magyar barát, magyar vértestvér!

E g y cél: szabadság, becsület,
saját hazánkat visszakapni,
s a betolakvó idegent
kiűzni-vetni, elzavarni.

Magyar barát, milliók sorsa
dől veled el, a helyzetünk.
Te — törhetetlen vagy a harcban,
s kézbe mi is fegyvert veszünk.

Ahogy kívánja sok fia,
Magyarország olyan lehessen!
Budapest fölött zászlajuk
évszázadokon át lenghessen!

1957.

Ukránból fordította: Sulyok Vince

PORTUGÁLIA

FRANCISCO DE MOREIRA DAS NEVES

MAGYAR KATONA MONOLÓGJA

(Részlet)

Uram, én soha nem szóltam Hozzád,
De ma fohásszá értek a szavak.
Néikik hittem, kik tagadtak Téged,
S hagytam, hogy Tőled elszakítsanak.

S múlt éjjel egy gránát tűzcsóvája
Felvillantotta a tiltott eget!
— Mellemben csaknem meghasadt szívem —
Ma értem már: Miattad szenvedett.

Silány papír az elárult törvény,
Fenn véres tűzszárnyak: Budapest ég.
Ábel Káinra kést emel újra,
Judásnak egy Krisztus nem volt elég.

Rádőlt iszonyatok romja alatt
Vérzik Magyarország. Gyilkos óra.
Uram, a hajnalra tesztek hitet,
Fordítsd szemeid a halandóra...

Lennék bár oroszlánszívű hős ma!
Hitemet adván gyűlölet helyett,
Fegyveremre a keresztet vésném,
S győzelem jeléül a Te neved.

Fordították: Rónai Zoltán és Vári Ildikó

ROMÁNIA

LEONIDA LUTOTOVICI

ARRA AZ ŐSZRE...

Valahányszor nagy koszorúban
fehér virágot
látok arra az őszre
gondolok mikor
annyi halott
annyi fehér virág volt
és fehérlettek
szent csontok.

Krizantémok illata száll
súlyosan az őszben
— a testük-táplálta földből
hajtottak ki fehérén —
nehéz illatuk élém idézi
a holtak hosszú
gyászmenetét.

Unneplőt öltött fiatalok
követik lassan megfontoltan
büszkén és fénylő arccal
a láthatatlan koporsókat
melyekben örökké élnek a holtak.

Mennyi-mennyi fiatal
mennyi bánat
a lelkükben mennyi
véres emlék... halottak
halálba menő fehér virágok
virágok és a bánattól
el nem sírhatott könnyek.

Fordította: Lőkkös Antal

SPANYOLORSZÁG

SALVADOR DE MADARIAGA

BUDAPESTI SÍRFELIRAT

Húszéves szívem álmodik lobogva lenn az éjszakában.
Nem égőszemű lányról, pihegő melléről, mely pattanó
bimbóként feszül

A jövőendő élet felé.

De álmodom a megalázott Budáról s a meggyalázott Pestről,
Mely nyög a Zsarnok csizmája alatt.

S az éjszakába izzik föl esküvésem: nem élek így tovább a
barbár árnyékában,

De emelkedem; szemem szemében s holnap már homlokom
lesz homlokával szemben,

Acél-tekintetemben villámló gondolat.

S fölnövök oly óriásra, mint szülőföldem legmagasabb fájának
szép sudára.

Mert szép meghalni, ó, a harcban, arcom, szemem a földbe
süpped,

Mélyebbre, mint szülőhazámnak drága földjén

A dacos fák alatt a legmélyebb gyökér...

S most itt pihen hús homlokom, két szemem, húszéves életem
És visszanézek rá, az égőszemű lányra. —

Táplálva lenn a langy tavasznak rejtelmes nedveit,
Melyből kihajt egyszer a vén Buda, s virágot bontanak
Pestnek romjai.

Az új nap alatt kinyílik majd a két szemem,

— Zöld füvek közé rejtett két nagy ibolya, —

Sugárát tükrözi majd fényes homlokom

A tiszta Dunának lágy hullámaként...

— Alkonyat, égesd el síromon lángoló gyertyáidat.

Ó, hajnal, harmatozd be síromat tiszta könnyeiddel.

Fordította: Tollas Tibor

MAGADRA HAGYTUNK TÉGEDET

Kicsi hugung, te drága!
Magadra hagytunk Tégedet.
Míg fényes nappal Rád törtek gyalázva,
S Európa szívéből letéptek rőt kezek.
Keresztútján a művelt világnak
Magadra hagytunk Tégedet.
Hogy körülálltuk földre tiprott tested,
A hulló jaj és forró vér felett,
Melynek árjával bepermetezted
Ruhánkat, — mi csak szónokoltunk és vitatkoztunk,
De senki előre egy lépést se tett,
Csak kezeinket emeltük az égnek,
S magadra hagytunk Tégedet.
Szemünk láttára tapostak a sárba,
Nem távoli őserdők megett,
De Európa szívében, hol drága
Multunk őre a Fórum és a Parthenon meredt
A dómokra, mely visszhangként hordta
A vádat, amit Dante emelt érted,
Hogy bölcsesség, jog széthullt darabokra
S Beethoven dala kilencszer zokogja:
Az életünk új barbár korba tévedt.
S bár vállainkon húsz évszázad súlya,
Elárultuk múltunkat és újra
Vak félelembe fült a tett,
S magadra hagytunk Tégedet.
Bűvölten néztük mozdulatlan
Hogy gázol át törvényen az ellen,
S a szörnyetegnek végső pillanatban
Hogy étvágya beteljen
Áldozatként a szörnyű lakomára
Kis hugunkat dobtuk oda s holnap
Új áldozatra vajon kit sorolnak?
Bűnöd csak az volt, hogy a szabadságot
Kivántad, mint a kék magas
Büszke királya a sas.

És annyi volt hős fiadnak vétke,
Hogy hitvesüket úgy hívták „enyém”,
Hogy anyjukat is úgy hívták „enyém”,
Hogy lányukat is úgy akarták hívni,
S a földbe, melybe búzát s vért vetettek,
„enyém”-nek hívták a hazát, történelmet.
Oh Isten mond hát vétek ez?
Ezért tiportak le, — s mi szabadok
Magadra hagytunk Tégedet!
Kicsiny hugunk, te drága Magyarország!
A lelkünk mélye és a városok
Jazz-hangos éje, karikás-szemű hajnalok
A vádat hordják,
Hogy letiportak s friss véred kiált
A szabad ember foltatlan ruháján
A munkások olajos öltönyén
S a vasárnapi vasalt nadrágokon...
Nincs, ki lemossa véredet,
Mit vád-piros ajakkal égetett
A homlokunkra húszezer halott:
— „Világ porondján fényes nappalon
Megint magunkra hagytatok!” —
És üldözni fog majd e bűnnek árnya:
A béke szavát elfojtja a jaj,
A szabadság új árulást takar.
S ha ajkunk olykor igazságot hirdet
Saját vétkünkkel hazudtol meg minket.
Mert lelkük mélyén érzik már a népek,
Hogy bűneiknek súlyos agyaglába
Megindult és sár tapad nyomába
És árulásuk, árulásba hal.
És nincs nagy nemzet, addig míg e bélyeg
Rajtunk ég, — és homlokunk az égnek
Nem tárhatjuk, hisz láncban a magyar.

Mert Európa szívében előttünk
Fényes nappalon megtörténhetett,
Hogy meggyaláztak szép kicsi hugunk,
S mi magadra hagytunk Tégedet.

Fordította: Tollas Tibor

HOSSZÚ, SÖTÉT AZ ÉJ... (Részlet)

Hangokkal van tele az éj sötétje,
csak Te hallgatsz mélyen, Uram!
Te meghallasz minden apró zörejt,
távoli neszt, halk zsongást;
hallod a lárvát, a hernyót, a hangyát,
a futó érintést, elhalt visszhangot...
Ne hallanád meg bajnokod
harsány szavát az éjszakában,
hú szolgádnak a sötétbe hasító kiáltásait?
Be hosszú a hallgatásod, Uram!
Mire meghal az éj és keleten
a nap megrázza aranyos sörényét,
a Duna vize nem tükröz már csodát,
délceg bajnok izma feszülését,
fényt vérző fáklyát, napnál ragyogóbbat,
se tört bilincset, mely bosszuló
ostorként vágta a levegőt.

Mire meghal az éj és keleten
a hajnal fésülni kezdi rőt haját,
a Duna tükrében gyászos már a kép,
holt bajnok teste hideg-mereven.
De akkor már késő lesz, Uram,
ha meg nem töröd a hallgatásod!
Égboltod csillagóráján nincs mutató.
Te örök vagy, Uram,
de akik Hozzád kiáltanak,
az időben élnek,
rettegései homokóráján
hamar lefut a lét.
Megszámláltattak percek,
Holnap oda az élet!
Nem hallod a Hozzád kiáltó hangokat?
Be hosszú a hallgatásod, Uram!

Spanyolból fordította: Rónay Zoltán

SVÉDORSZÁG

NILS LINDSTRÖM

MAGYARORSZÁGHOZ

Győzelem nincs
mondják a bölcsek.

Az idő múlásában
csak a viszály örök.

De van egy fajtája
a törvényszerűségnek ma és itt:

Hogy ki másokat szüntelenül
és mélyen megsért
végülis megbüntettetik.

Hogy ki a végtelenségig
erőszakoskodik
végülis megbüntettetik.

Hogy ki megnyomorítaná
a legbensőbb emberi szabadságot
végülis megbüntettetik.

Hogy ki újból meg újból
gyengék ellen emeli kardját
kard által pusztul végül el.

Svédből fordította: Sulyok Vince

SOHA

Egy nap lehull szívünk a jeges úron át
átütve a félelem méreg-nyilaival.
Egy nap az úr hull a szívünkbe majd
az úr, melyet széttépett a félelem csöndje.

A jövő fala néma. Szürkén tornyosul
a vérzáportól árnyalt láthatár felé.
A remény bolygói is kihunynak lassan
a Dunapart s a Sinai sivatag felett.
Egyre sűrűbb feketeség szorítja át
fázó világunk.

Milyen válaszra vársz te, ember!
És a reggel hangjai hallgatva lapulnak a határokon.
Miket kérdezel te, ember!
S a feleletek mormolása zavaros hazugság.

Új bűnt leplez le minden virradat, —
az értelmetlenség és hitetlenség
s hazug barátság nevében követték el,
de ez a bűn most már bűn marad
a gyűlöletlől ráégetett vörölő pecséttel.

Az idő rothadt lelkébe égesd bele ezt is:
Soha még hajnalt nem dobtak sötétebb éjjel elé,
soha nem halt meg még álom ily kínzó halállal,
nem száradt el soha remény ilyen megtépetten,
soha vér nem folyt még ily ártatlanul.

És súlyosan zuhan az éjszaka a földre.

Svédből fordította: Thinsz Géza

ÉJSZAKA BUDAPEST FOLOTT

Ó Uram könyörülj

Vétük csak az hogy népüket szerették
szabadságban és bölcs rendben akartak élni

Ó Krisztus könyörülj

Kenyér helyett a magyaroknak
vért darálnak a dunamenti malmok:
A hatévesét aki lyukat szúrt a kerékbe
rést vágott a benzintartályokon
s együtt pusztult a lángokban a katonákkal
A tizenkétévesét aki gránátokkal körülkötözve
a páncélosra ugrott
A meggyalázott anyákét és friss özvegyekét
akik tankok elé vetették magukat kisgyermekükkel
a tankok elé melyek Pest és Buda utcáin dübörögtek
tüzet okádva iszonyatosan
láncfalpaikkal széttaposva szétlapítva
a védtelent a gyengét és a tehetetlent
s a barrikádokon holtan heverő munkást vagy egyetemistát
És azokét kiket ma éjjel
kínoztak a halálba és a némaságba
Az éjszakát bevillogják a megcsonkított testek
kiáltanak a meggyötörtek
Az élőknék teher az élet
a holtaké az áhított szabadság
de a vétek kié a vétek —

Ó Uram könyörülj

Svédből fordította: Sulyok Vince

A HONTALANOK

Óh, örökkön bújdosók, nem tudják honnét érkeznek,
hová menekülnek!

Pocsolya nékik a nappal, az éjszaka vad felhőszakadás.
Életük nem zeneszó.

Üres lapokból áll csak az útlevelük. Nézz összeráncolt
homlokukra. Nézd egyhelyben topogó rohanásuk.

Pillantásuk is hontalan. Ott késlekednek a félálom
járdaszigetén,
pirosra állított lámpákkal bekerítve.

A hátizsákot oly szívesen kibontanák, odaadnák az életüket
szívesen, megtanulnának dalolni.

Pusztaságban él egynehány, köldökzsinór nélkül, a társaik
láthatár nélküli összevisszaságban.

E rejtelmes futás hova tart? Mi a célja? Elhullajtott
staféta pálcák a gondolatok.

Az embert keresik ők. Ismerik jól a kövek érzékenységet,
a felhők búskomorságát.

Áttelelik az éveket. Lásd, házőrző kutyaként élnek
a leégett háznál.

Óh, örökkön hívők, nem tudják hol ver az idő gyökeret,
hová menekül a világ.

Svédből fordította: Thinsz Géza

SZLOVÁKIA

JOŽO ZVONAR TIEN

SZÍNHELY: BUDAPEST

A GONDVISELÉS ezt úgy akarta,
rátaláljon Budapest s Pozsony
a közös balsors által is egymásra:
eltűnt mindkettő tiszta napja
— mely fénylett dicső századokon —
s kísértetnek most istentagadásra.

Kín gerendáiból,
csalódás forgácsából
s remény szikrájából
tűz lobogott föl
a Duna mentén:
a raboktól tiport
ősi Budapest
nem bírta tovább
már szíve alatt
hordani gyümölcsét —
kínokban forogva
az utca kövén
megszülte gyermekét,
s fölfénylett tőle
az elnyomott táj.

S új bátorsággal
a rab nemzedékek
már fölkészültek,
hogy tűzbe vessék
bánatukat...

Heródes azonban
megölte a gyermeket —
a tüzet letiporta,
s perzselte lángban
csontjaikat,
a hősök csontjait,
páncélosoktól
szétmorzsolts tagjait,
s utána megitta
borát szöllejüknek.

Pilátus is ott volt...
mosta kezét
motyogó tiltakozás
közepette, melyen
csak nevetett
a vértől részeg
vén Heródes...
Az új kor vértanúinak
vérkeresztisége
ilymódon jött létre.
A történelembe
dicsőn vonulsz be, Budapest!
...de dicsőbb lehetsz,
ha európaiul
ver belül a szíved!

A GONDVISELÉS szándéka volt,
egyesüljön Budapest s Pozsony
a közös balsors zord végzete folytán:
ojtsa be a Testamentumot
— mely fénylett dicső századokon —
hajtásaidba, egyesült Európám.

Szlovákból fordította: Sulyok Vince

TURÓKORSZÁG

FAZIL HUSNU DAĞLARCA

A MAGYAR HEGYSÉG

A magyar hegység csendes,
Az erős, pirosarcu pásztornép szép dalai elnémultak.
Egyszere fekete csizmák tiporták meg
Szelid tájai szépségét.
Béke, szabadság vérbe fúltak.
A magyar hegység csupa vér.

Vad madarak cikkáznak álmatlanul az éjszakában ...
A partról tisztán látni messzi, hangtalan
Hajóknak érkezését, távozását;
Fiatal anyák csak szajkózzák az esti altatót,
A magyar hegység néma.

S mikor az ellenség gonoszsága
Az üszkös, szétroncsolt holtakra
Az ég kékjéből lecsap,
Nem érti
A magyar hegy,
A magyar hegy csak tűri.

Minden hegység csendes a világban.
A hegyek sohasem félnek,
Most mégis valamennyi nyugtalan.
A messzeségből
Fájdalmasan
A magyar hegység jajt kiáltott.

Nehéz a föld színén gyökert verni,
A gyökérnek is teher fönn a törzs,
A törzsnek nehéz teli ágak súlya,
S gyöngye ágnak a rengeteg levél;
Teher a zöld is a lomb tenyerén.
A magyar hegység jajt kiáltott.

De az anyák túlélik a szolgaságot;
— Tartson ezer, tíz — százezer évig —
Szobruk fehéren tündöklék a nafogyatkozásban,
A Szabadságért egy világ ellen, kalásszal kezében,
Födanya új fiat
Szül majd a világra.

Ha levágják a Szabadság fejét,
Levágják melleit,
Szétvágják testét,
Térdből lemetszik lábait,
Többől lemetszik lábait,
A magyar hegy újra föláll.

Amig forog a világ
S a földet légkör öleli,
Az igazság dalát nem lehet láncra verni,
Mert nagyon erős,
Hatalmas az.
A magyar hegy örök.

Fekete keselyük rebbennek föl az égre,
— A haldoklók utolsó sóhajai —
A föld alatt
Hű fiaióért
Megindul a hegy
Helyettük lélegzeni.

Csillaguk: ikrek jegyében az esthajnal csillag, — elült
a harc.
A Nagy Víz, amelyből farkasok, madarak itak, — elapadt.
A fényre szomjas vadvirágok — elszáradtak.
Az öregasszony gyútotta tűz — elhamvadt.
Megdicsőült a magyar hegy
És szent, mint a gyászlobogó.

Fordította: Tollas Tibor

FELKELÉS

Mesztelen mellük feszítik az árnak
Ősapám látta táj gyermekei,
Míg szolgaságból a szabadság felé
Folyik a Duna vérrel teli.

A legmagasabb sziklacsúcson állva
Pestnek tárom ki karom és szívem,
Hajdani hazám láncraverten,
Testvérnépem — én tehetetlen —
S nem segít Rajtad senkisé.

A süket égbe nemet kiáltok,
Az árulást hű szikláinkba vésem,
S a Dunán úszó holtjaid előtt
Legyen e vers a köszöntésem.

Fordította: Tollas Tibor

(A magyar nyersfordításokat dr. Hasan Eren, az ankarai egyetem professzora és Sami Özerdin, az ankarai parlamenti könyvtár igazgatója végezték.)

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

E. E. CUMMINGS

HÁLAADÁS 1956

ez anti-világgal süllyedek el
miattatok szörnyű borzalomba
míg nagyapánk istene térdepel
egy senkinek mintha valaki volna

mely éjjel-nappal egyre hadarja
nagy demokrata hang-vigyorában
„sok kicsi nép élni ha akarna
szabadon — bízson csak az usában”

s föltámad a nép magyarországon
rettentő sikoly sodorja szavát
„anti-élet rabsága ne vágjon
inkább választom a szabad halált”

hangja marathonig emelkedett
még termopylaet is földúlta ez
s minden ember-se-volt évezredet
mire végül meghallotta az Ensz

„elhallgass te csöpp magyarország
és úgy tegyél amint azt mondom itt
a kedves jó medve morog rád
s amit mi féltünk az a quo pro quid”

uncle sam csak vonogatja kecses
rózsaszín vállát — hisz már ismered
míg liberális ciciket keres
„most nem érek rá” nyelve így pereg

hát hurrá-rrá-rrá demokrácia
legyünk hálásak mind — az istenét
szabadság-szobrunk sírhant borítsa
(mert már csak büze terjed szerteszét)

Angolból fordította: Siklós István

JOHN KNOEPFLE

A MAGYAR FORRADALOM

Holtan fekszik az utcán.
Nincstelensége
már a szennyvízcsatornáké,
de sebeiből
még csöpög egy kis maradék-kifosztottság.

A davajgitáros
hazamehet már
biztonsága összerablott ezüsthegyére.

S mi csak néztünk mint közönség
térdünkhöz fagyott nagy kő-kezekkel.

Angolból fordította: Makrai Adám

AZ UTCAI HARC UTÁN

I

Az utcai harc után tankjaik visszahúzódnak éjszakára s az asszonyok előjönnek halottaikat fölkatatni, púposan és ingadozva, feketén mint bölény a kiszáradt folyómederben szimatról szimatra hintáznak a végső sárkupacnál s várakoznak az egyetlen ismerős helyen.

Aztán egymásután emberivé merevednek; arcuk oldalra dől lefelé bágyadó szemmel fölrepedt szájjal. Kihull kezükből a kenyér mindig ugyanaz. Úgy térdepelnek a holttest sárhüvelyénél mint élő vizeknél.

Semmit sem teszel. Elnyerted külön világodat. Az asszonyok térdepelnek s a halottak hamvát karjuk cserepébe ültetik át, hordozzák fekete virágzásban. Asszonyodra vársz, halk megdöbbenése mint kezében a megszegett kenyér, férges és ehető.

Semmit sem teszel. Állkapcsod rágcsl. Az ő szemében már ott a holnap. Te vagy az kit az asszonyok fölkatattak öklükben megkövült kenyérrel. Halott vagy. Nem tartozol senkinek e végső éji pillantással önnön holttestednél.

Nem érdekel vagy ami érdekelné annak már vége. Föláldozná magát ő a kötörmelék közt tudod és később viszed őt majd, de most az élet csak annyi hogy egyszer még érinthesd állát ujjaid hegyével.

Állkapcsod magában rágsál. Nincs mit mondani.
Az asszonyok egymásután viszik halottjaikat.
Nem érdekel vagy ami érdekelné annak már
vége. A csend ízlelgeti a port és a
vakolatot. És aztán viszed őt.

II

„Kedvesem”, gondolod, mintha emberséget
gyakorolnál, „Ó, nyiljék ki ajtód ettől a
haláltól!” De nincs mit képzelődni. Köztetek
van, inkább mint remény, a valóság hogy
halálotok megfizettetett.

Az előre fizető haláltól nem nyílnak ajtók.

Egy jog van csak, távol maradni mégegyszer
a fekete asszonyok virágaitól, a halott
férfi állkapcsával enni kenyeret, érinteni
– mintha számítana — állát ujjaiddal, várni
az éjszaka enyhülését a kötörmelék közt.

Gondolod: „Sose voltam tisztább ennél. Sem a
rózsás gyermekségben, sem a liliom szentségekben,
sem ha számtól vontam meg a kenyeret egy
fecsegő koldus miatt, sem a sürgős aratás
hőrohamában, sem ágyának első nagy holdvilágán”.

III

Életben maradni miután megfizettek valahogy
zavaros dolog. Tudod, hogy meghaltál,
de szokás bujkál lazán egy másik szerződésben.
Fordulj el akár egy pillanatra is az aláírástól
s az emlékezet keveri a lapokat mintha élnél.

Eszed tűnődik csalódásai közt mik be nem csapnak.
Figyeled, úgy játszik mint gyerekek egymásközt.
Egy élvezet mi akár öröm is lehetne megingat:
hagyd az ideget hadd kavarja föl mi megmaradt
neki hadd legyen kedvesen rossz egy kicsit. Vagy

nem érdekkel vagy ami érdekelné annak már vége.
Lábadra dőlsz, a szádon légyraj robban. Gondolod:
„Valamikor valakinek hasznára lesz
hogyan meghaltak ők”. De mit számít.
Holnap magától kell megoldódnia. Életben maradni
miután megfizettek zavaros dolog: az az

utolsó éj a kötörmelék közt, szerelemből.

Angolból fordította: Tűz Tamás

DONALD HALL

A HARMADIK ÉVFORDULÓRA

Tollas Tibornak

Egymillió színes
kendő lebbent
Budapesten. Mintha a házak
borultak volna virágba.

Leányarcok
csüggedt szélcsöndben
mint a zászlók. A kertben
döccennek a fagy szekerei.

Eget vigyázó magyarok
fehérlő selymek
alma-szirom hullását
kémlítették egyre.

Senki se jött, és a Nap
behúzta maga mögött az ajtót.

Angolból fordította: Vitéz György

LÁBJEGYZET EGY FORRADALOMHOZ

Túl sokat látunk időt és helyet
ahhoz, hogy tudjuk, milyen a világ,
idegen arcról felénk integet

saját közönyünk s az ő szégyene,
kényelmünk csaknem megrendíti már.
Túl sokat látunk időt és helyet:

a háborús hír, a vak rendelet,
mely a szabadság zászlajára hág
idegen arcról felénk integet,

amit az elme nyomtalan feled,
hogymint kétségek közt nyugtassa magát,
túl sokat látunk időt és helyet

hidegen, miként a görbült terek,
zavartságunk; a megoldatlanság
idegen arcról felénk integet
míg csapdákká válnak a közhelyek.

Mint a bolond, mint akit bűnök dühe rág,
túl sokat látunk időt és helyet
mely idegen arcokról integet.

Angolból fordította: Vitéz György

ÉVFORDULÓ: 1963 OKTÓBER 23

— Közbeszúrás és kommentár Kocsis Gábor verséhez —

Ha még — egyáltalán —
Szaporán szedd a lábad. Az oltatlan mész
A lábad alatt még mindig
Zabálna, lenn, az üreges utca alatt. Az
Utolsó elhibázott lépéskor
Lezuhant még egy
Rádás-oszlop és a csont-száraz téglák
Porra omlottak, hogy hanyatt-homlok
Tántoroghass tovább — akárcsak azelőtt —
Bele az árnyék kitátott torkába. Ó, igen,

Lesznek majd új falak
A legutóbbi szezon
Törmelékköveiből, s új üveg is lesz
A megereszkedett ablakkeretekbe — de
A megtörött hátú házak
Szemei
Még mindig tefeléd tekintenek. Valld be

Hogy mindenfelé
Haldoklóban a Nap. Itt is
Végtire hát, lehullott
Az utolsó árnyék. Mégis

Mit tehessenek a belső bizonyosság ellen,
Hogy itt is, most is, ez az árnyék
Inkább egy feszülő kézfogásé
Mintsem a sötétség
Valódi arca?

Angolból fordította: Makkai Ádám

BUDAPEST, 1963

A verebek túl sokat fecsegnek.
Nézd a katonákat, csak annyit mondanak
„Csepel, csepel, csepel“.
A kerék-szabdalta égre ráférne egy javítás.
Ma összeült a dagály parlamentje,
a levegőre felügylenek és a lombok
fölött a szél az úr.
Nemesfémekkel megrakott
bárkák vonulnak a Dunán
és Visegrádra, zsúfolt gőzösök.
Szeles örvényt kavarnak akár egy hadsereg.
Úres öblök tág tekintete
vet horgonyt a szemben.
Faltól oszlopig árad a nap,
rálel a golyó-ütötte lyukakra,
áttör a birodalmi tarlón.
Innen fel Akvinkumig harci szekeret hajtottak a rómaiak,
a piacon kenyeret vettek, vénasszonyokat kérdezgettek,
Bölcsék vagyunk?
Megmarad, s meddig e templom, meddig e sebesült házak?
Petőfi áldó kezét emel
a szobrok körül szorongó madarakra.
Szent Gellért, aki nem volt madár
lezuhant Buda magasából.
Bár feje szétzúzódott, maga a mennybe ért.
Város, félig hegyen,
ahol egy márványasszony tiszteleg az oroszoknak,
lábánál egy katona szobra.
Bonyolultan hideg árnyékától
hullámot ver az úttest.
Ebben a városban tűzzé lesz a jég.
Ropogószoknyás asszonyok
láthatatlan korsókat egyensúlyoznak.

A fiúkon tiszta ing,
szívük felett hordják nevük kezdőbetűit.
Éjjel, mint fák között rejtőző állat,
zene remegteti meg a szigetet.
Kérded az utat, a járókelők németül felelnek.
A fiatalabbak ismerik a történelmet.
Tudnak négerekről, televízióról.
S ha jó az idő, úszni mennek
a műhullámos nyitott uszodába.
„Hullámok”, mondják a verebek, „hullámok”,
ahogy nézik forrongó fényben
a medence csillámaait.
Fröcskölhét a víz, ők nem hiszik el,
hogy ez a dagály igazi,
hogy folyót hullámoztathat,
vagy tengert háborít.

Angolból fordította: Gömöri György

PARIS LEARY

BUDAPEST

Feledd el magányos helyeken:
ha római katonák lábdobogását
hozza vissza a szél,
ahogy szitáló esőben
menetelnek enyhe dombokon át,
csatázni latinos mérséklettel.

Feledd el a lányok között,
hátizsákkal a válladon
turista-falvakban és tiszta,
helyreállított normann kolostorokban, —
avagy méreg-drága teádat szűrcsölvé,
Horlick hirdetések — és kiszolgálóktól
körülvéve. Feledd el, ott ácsorogva
biztonságban a nyugodt architektúrájú
Lord North Streeten;
ha cigarettáért, avagy véletlen
társaság kedvéért ugrasz át az út
túlsó oldalára — feledd el!
Úgy sem jelent semmit se
és semmit sem tehetsz,
hiszen semmit sem kezdhetsz
azzal, miben egyszer már
majdnem hittél!
Csak éjjel riaszt fel
a cselekedni-vágyás.
Szükségünk van az alvókra,
az izoláció és visszahuzódás
új hőseire, kik nem érzik immár
Európa vérző, hatodik sebét,
mely véresre festi az óvatos
újságpapírt, ha kibuggyanó
könnyek árjával keveredik.
Szükségünk van a holtakra!
Feledd csak el vasárnap délutánokon,
ha barátaiddal gramofont hallgatsz.
Sohse fáradj el a feledni-vágyásban,
soha! S ha az önkiszolgálóban
váratlanul felsír egy kisgyerek,
vissza ne emlékezz a tankok ellen
feszülő gyermekek sikolyára!
Fel se tekints. Úgy sem tehetsz semmit,
az égvilágon semmit sem tehetsz.

Angolból fordította: Tóth-Kurucz Mária

**A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁNI NEMZEDÉK
DICSÉRETÉBEN**

I

A gépfegyvertűzben,
reményből, mint mélyből
ébredőn:
utakon át egyedül
fut s űzve, szoknyáján
leng októbertégi,
fürge szél:
riadt égi-héjja.

II

Halált ismert már ő
a földalatt sötét
napjain,
hősként feszülve, míg
hitte: nőző fia
hallván miért harcolt:
gyarapszik
és a nyílt égbe tör.

III

Vénen, szinte eszét
veszítve, undorral
kiáltoz —
egyetlen életének,
melyet adott: halál
s szabadság istene —
irtózva,
hogyan méhe terhe volt.

Angolból fordította: Siklós István

MALÉTER ÉS NAGY IMRE HALÁLÁRA

Hőség tapadt a városra, midőn
fáradt igazságok nyilvános jósai;
katasztrófák és fekete különnyomat —
közölték, hogy meghalt a két magyar.

Mit ők nem mondtak el, azt tudtam én
mint az osztályt ismétlő gyerek
ki látja hogy foglalják el a padokat
körülötte a fiatalabbak.

Mert megismertem az ismeretlenek pillantását,
azokét, akik most virágokat nevelnek
szemgödrükben a részeg császár hivatalos látogatására.
És emlékszem a farkas-sovány jogászra is
aki harcolt és elmenekült,
hogy percenként harmincöt dobozt hajtogasson
egy bridgeporti gyárban.

Akkor, Októberben, muskotály reggelekbe
ölelte gyermekeimet az őszi nap
és délben fényes festék szaga érzett
meg keményhúsú almáké, míg Budapesten
Szent Istvánnal gyermekek erjedtek
a Tetrarcha acél szőlőpréseiben.

S egy hideg októberi éjszakán
vártam, hallgattam az írástudók
ábécés görcseit, az államférfiak
botladozó beszédét,
formás tirádáit
míg a várókat megsüketítették
s az éjszaka látványa megvakított.

Túl a föld halálának félelmén
kegyetlen thébai nap alatt állok
e néma, homokkő-szájú,
igazság-sújtotta világban.
Az órákulum csöndjére hallgatok
amint atyáim halálát magyarázza.

Angolból fordította: Vitéz György

NEIL BRADFORD OLSON

MAGYARORSZÁGHOZ

— Ha Amerika megmagyarázhatná... —

Elveszett szívek s nem túlságosan kicsiny
áldozatok, bárcsak a szavak összeterelehetnének benneteket
néma sírjaitokból, hogy Amerika megmagyarázhatná,
mikép tagadták meg szabadságtokat
a nemzeti kín és a teljes, mindent magábafoglaló ár
szabályos kifizetése után.

Amerika, Ureg Amerika emlékszik még
a kemény igazságra: nem azokat szerette legjobban a szabadság,
akik a legkevesebb vért ontották érte.
Kín és a haza szeretete kéz-kézben járultak
korai szabadságunk véres piacára.
Amerika emlékszik a halálos-egyhangú

szertartásokra mártírok sírjain, az első bátrakra
kik gyorsan hullottak, — némaság átka kísérte őket
rongy-köteg vereségbe. De ez vérrel való fizetség volt,
beleégett a történelem nagyképezetű sodrába,
mely az emberi elmében legyőzi az önkényes, apró-cseprő
eseményeket.

És így, míg az egyént kinozták, megégették

és elfeledték, lelkes építők megtetézték az alkut
vonáson felül a gazdag, termékenyítő
nemzeti kincssel. Így bánjon veletek az Idő és így is fog,
ha a sors — derült égből villámcsapás — szerencséje megérint
s igazzá avatja hitünket ama keleti mítosz ellen,
mely elszakította ezt az álmodtól és a jövőtől.

És akkor megvalósul Amerika legjobb igazsága,
messzire látók bölcsessége, akik
nemzetnél többnek képzelték Amerikát;
az emberiség kiteljesülésének.
Ó, ti elhullott bátor férfiak, — még ez sem siettetett minket,
hogy a hang sebességével mozduljunk értetek,
mikor a fény sebességére lett volna szükség.

Az igazság nem elég oldalunkon. Hihetetlen törekvés
és elfojthatatlan hit — és ha a babonás éjben
vágató csillagoknak nincs köze hozzá, —
az Idő elkerülhetetlen arca figyel mögöttük.
Címezzük kedvezőbb csillagokhoz ezt a látomást:

Véres zászlókból, kiszakad végre a sarló,
Kossuth címere árasztja fénnel ismét a Várost
és harcosok csontjai süppedt halmok alól beszélnek
baljós jeleként a számadásnak:
Zsarnok zsoldosok pusztulása
és szabadság a jövőnek, a holtak fizetsége nyomában.

Angolból fordította: Vitéz György

TORTÉNELEMLECKE

Buda, 1956. Október
Felkél, és a felkelő hold
Telibb s vöröslőbb, mint a letarolt
Gyümölcsösök szüretje, lebegő
Rétek, sápatag
Arcok, koponyák
Immár áttetsző finom csontjai,
A roncsolt kezek hirtelen
Virág gyanánt kinyílnak: „Halál,
Magadtól részegülj te meg, mi megszökünk...”

Mióta csak a sas
A Germánok kezébe hullt, és az utolsó
Császár meg meztelen
Hentergett búzló északi
Pásztorfiakkal kócos szőrökön, s fehér
Hóleopárdok járkáltak az eltört oszlopok között,
Nem volt még ehhez fogható
Romoknak zendülése. Tankok
Gázolták le a piros pipacsot
A réten, ahol egykor egy
Másik csata előtti éjszakán a hold
Fehér s lágy gázló macskaléptivel
Hagyott karomnyomot, hogy bárki lássa,
Egy fél-légió homlokán.

És így ugyan —
E rétek itt, amelyek hajdan
Sasvéren híztak fel kövérre,
Beisszák ezt a vasesőt is, és
Kihajtják majd egy pillanat alatt
Az egyazon szelíd füvet,
Mely pajzsnak és sisaknak disze volt
És üres vértéken virágozik.

Kerek egy
 évtized
 esőből, ebből az
 és már az
 özönre üzenet-
 gondolok,
 UNO-nak amely az
 parkettes
 szállongott, termében
 mint a hó,
 csupán csak hogy szívvel
 altisztek
 lehajtott olvassák
 fejjel az
 Másoknak üvegpalatóban.
 torkát a
 fojtotta, rettegés
 hang sem fért
 bezzeg még rajtuk ki,
 nemrégén
 beszéltek, nagybátran
 hullt a vas-
 át számos függönyön
 szélbélű
 már szájról ígéret,
 szájra járt,
 gyermekek, míg végül
 papok is
 kaptanak. fegyverre
 S fölnyílt a
 seb, ahogy
 győzelmet szokott, ha
 akarnak,
 veszélyt is de némi
 vállalni
 kell. Harcol

az ember,
 remélve,
 jóhírtől majd a seb
 beheged.
 nem figyelt, Ám Isten
 amidőn
 az a szó
 szalagon kopogott
 OKTÓBER 26
 EGYESULT CSUTORTOK D. E.
 NEMZETEK
 HALLOTOK? NEW YORKBAN
 Ő botor
 lám, Henry barátim,
 Cabot Lodge,
 épp nem ért a címzett,
 rá. Hiszen
 valaki, értitek:
 aki nem
 Vietnám lel hibát
 sebiben.
 ökelme Mit tartson
 egy marok
 Molotov- amatőr
 koktélos
 s lányról, kik fiúról
 nem tudják,
 táviró mik is a
 szalagok?
 magyarok, Látjátok,
 ilyen ha
 Amerika ígérek
 magas
 én is itt tornyából;
 nézem el,
 eső hull, ahogy az
 akár a
 táviró szalagok.

Angolból fordította: Korondi András

UTÓIRAT: MAGYARORSZÁG

A szabadság politikája nélkül
a politika fogai szaggatnak széjjel.
Háztetők szabadságára épített
pillanatok kártyavárát ledöntő
tankok ünneplik sírjainkat.

A halál közhelyei függenek fáinkról.
Élő holttestekké válunk
kik a szörnyeteg-óra mutatóiba kapaszkodunk
hogyan elodázzuk az ütés idejét.

Mert nem volt soha ilyen szabadságunk
égő körúton veszünk mintát belőle
és mérgezett kenyér mellett gyilkosság
paprikázza szíves ételünket.

Sohasem látott bajtársakba ütközünk.

Az ágyúk gyűrűjébe fogott lélek
nagyobb mennydörgést hallat: Fölülmúljuk magunkat,
de Európa áll csak, bámulja a történelmet,
mintha sebezhetetlen volna.

Holnapra fölsúrolják az utcákat
iskoláskönyvek váltják föl fegyvereinket
a Szibéria megfagyott Mindörökkéi
őrzi a foglyokat.

Most szelek sikoltanak fülünkbe s elúsznak
mint a Dunába fulladó újságpapír.

Angolból fordította: Vitéz György

KANADA

WATSON KIRKCONNELL

GLORIA VICTIS

*A Nemzetőr körének,
szíves üdvözléssel*

Dicsőség a hős lányoknak s fiúknak.
Kik pusztá kézzel is megfékezék
Páncélosát a mezozoikumnak,
Az éj honának vértess hüllejét!

Ontották gyárok és vidám tantermek,
S a tűzhelyek mellől is dőlt a nép,
És minden rémség bénaságba dermedt,
Hol zúgatták a Szabadság nevét.

Veszteg a szörnyeteg, tetetve hőköl.
Karmát behúzza s elfödve fogát,
Nehogy, fölverve tán még szenderéből,
Leccapna rá a felbőszült világ.

Nyugat nem mozdult; és a Brontosaurus
Tiporva, bőgve vetette magát
Mindenüvé, hol az ifjonti kórus
Végsohig zengte szabadságdalát.

Lehet-e, hogy sírján örök lakat van?
A költő gyötrődésén átremeg
A magyar szellem, s eljő, halhatatlan,
Megváltani még az emberemet.

Angolból fordította: Korondi András

ARGENTINA

GUSTAVO GARCIA SARAVI

MAGYARORSZÁGHOZ

— Dr. Máthé Ernőnek —

Már esthomályba hulltál, gránátok és vasak
s bitófák közül is, — bár magány láncra verten, —
száll fel a hallgatásod s villogó fényeidben
ég a szuronybozót és rőt az alkonyat.

Mily fohászok szállnak s milyen gyilkos szavak
csapódnak le a síró, vad, kiellen
homokra, a sivatag gyűlöletben
a szenvedés lova vajon hová ragad?

Könnyek őszirózsái, duló vasak, bitók
csóktalan kihült ajkak, végső búcsúszavak
alkonyi tája és égő szunyogbozót,

szelid emlékezés rab országa s a lándzsa
vég-akkordja a szívében s egy fájó akarat:

győzni hősként és megpihenni egy imába'.

Spanyolból fordította: Mikszáth Antal

Testvér
eljött a vas órája
legszebb mentéd öltsd magadra
illatos olajjal
kend meg izmaid
ünnep van ma
halálünnep
erős karunk
a világ szeme előtt
igazságot tesz.

Feszítsd az íjjat
ne félj ha puzdrád
halálthozó nyilát
útra engedni kell.
Egy angyal mondta nekem
lélek lelket nem öl
ha porba hull is a test.
Ellenfeled
neked köszöni majd
a tiszta halált
az anyaföldön
vagy felhők fűrtjei közt
mielőtt húsába
harapna a tél.

Gyűlölet szíved
ne terhelje
nem illik hozzá
szent dolog ez.
Tekints ártatlannak
a vadat mely előtted áll

a haláltól
ezért nem engedhetjük
hogy örült szenvedélyét
ártatlan vérben füröszse.

Fel lándzsák
a kürtök szóljanak
dobok dübörgése
kísérje menetünk
s lobogónk hirdesse magasan
szent az ügy,
melyért kardunk
a markolat keresztjéig
ellenséges mellbe döf.

Előre
Istenért s a Szűzért
előre.

Spanyolból fordította: Rónai Zoltán

ATAHUALPA YUPANQUI

MAGYAR TÁJAK

Jártam akácos, hársfás országodban,
Büszke Kárpátok, dalolt a levegő,
Legények táncos lábán csizma fénylett.
Lányhajban pántlika, szélben lebegő.

Sétáltam Miskolc hosszú utcáin,
Bányászkezekben harmónika szólt
Idők keresztútján, hol acélfolyók
S ősi szekerek találkozója volt.

Mezőkövesden elszunnyadt az idő,
Ruhákon nyílik ezer színes virág,

A szőlőkben csárdás üteme lüktet,
Borát irigyli Eger s a nagyvilág.

Honvágyam dunai párák becézték,
Ha bánatom fájó dalba öltözött.
Mily messze vagy, lelkem Amerikája!
Mily messze, otthonom a hegyek között!

Az éj hegedűk varázsával ébredt,
Közel s távol jajdult húrokon a dal.
Bennük a földkerekek minden szerelme,
A cigány, ha húzza, szinte belehal!

Zöld budai halmokon kerestem én
Az egyetemes, örök, emberi szót
S egy vak cimbalmos öreg vásártéren
Mutatta meg, mit rejt a lélek-bozót.

Nem lehet! Hogy lehetne elpusztítani
A hold bűbáját a tulipánokon?
Tavaszcsozára született szemekben
Mit keres tankok vad tüze, füst, korom?

Magyarország, drága kis zenedoboz,
Csillagok álmával ékes, hímezett,
Szívem kibontja sátorponyváit mind,*
Hogy elmondja néked, mennyire szeret.

Spanyolból fordította: Rónai Zoltán

*) A költő evvel a képpel saját indiánfőnöki származására utal.

BRAZILIA

GUILHERME DE ALMEIDA

A LECKE

A Magyar Forradalom 10. évfordulójára adom ezt a költeményt a saopaulói magyarságnak, mint „Ex voto” e hősiek nép lábai elé.
Sao Paulo, 1966. IV. 18.

Elnyűtt köntösöm fércelt foltjain át,
s ha fogod a réz-krajcárt,
a kemény kenyér-héjat,

megismered a világot, mely nem fér
a könyvekbe és nem kér
a szívből kiutat.

A foltokban térképed lesz a világról,
mely minket össze kovácsol,
embert testvérré avat;

a réz megmondja majd, jobban mint a szó,
hogy nem réz-rozsdásodik a jó,
ha kéz kéznek adja azt;

a kenyérhéj mutatja, hogy a föld kérge
bőség annak a kezében,
akinek van és aki ad.

Elnyűtt köntösöm fércelt foltjain át,
s ha fogod a réz-krajcárt,
a kemény kenyér-héjat,

megismered a világot, mely nem fér
a könyvekbe és nem kér
a szívből kiutat.

Portugálból fordította: B. Vér Rózsa

GABRIELA HUNEEUS

VÉRTANU FOLD

— Magyarországhoz —

Csillagfüzérrel
koronázva,
az időtlen időből
lassú léptekkel
jő az éj...

Jő az éj lassan...
Álmatlan, szépen
hallgatja a jós danát,
és sötét, királyi palástját
a földre teríti ki.
A szunnyadó tárgyak
s a fény árnya közt
ajkán pecsét.
Hosszú, hallgatag ujjai
reszketve nyúlnak
Hungária földje felé
s megsimogatnak
völgyet, tetőt,
pusztát, erdőt,
várost és folyóvizet.

A bús való órájában
titkokat fed fel:
királyok s koldusok,
urak s cigányok,
zsarnokok s rabok titkait.

Pedig lám, mást várt az éj:
szeretők ujjongó énekét,
szerelmes szívdobogást,
fényes, nyugodt arcéleket
az extázis tüzei után.

Az egek zokognak,
hamut sodor a szél,
az éj rémülten nyög...
Palástján a csillagok
kialudtak mind.
A vértanu földön
sötétebb, gyászosabb
lesz az éj is.
A légben
apokaliptikus hangok
fémtorkok kemény,
zavaros kiáltásai.

Magyar földön
eszét vesztetten
bolyong az éj.
Halálmezőkön kúszik át.
Vállán a véres palást
a fájó föld
halotti leple lesz.

És ott marad és ottan vár
valami megváltó szélvihart,
hogyan elűzze az árnyak hadát
és kitarja a hajnal kapuit
a nap felé.

Spanyolból fordította: Rónai Zoltán

HONDURAS

FELIPE E. ROJAS

AGGÓDÓ ÉNEK A MAGYAR NÉPHEZ

(Részlet)

Szavainkból vér szivárog,
fáj a szemünk, ha arra néz,
hol Magyarhont megtiporták;
sajog a test, a szív, a kéz...
Kiáltanánk, de torkunk rozsdá marja,
lelkünkre veti gyilkos árnyait
a nagy tragédia, ezernyi karja
szorít, fojt, mint a polip.
Nem tűrhetünk határt,
hol kínban él és hal az ember!
Hallanunk kell a jajt,
mely árad, előnt, mint a tenger!
Hogy nézne itt a lélek
Hit- és osztálykülönbséget?
Legyen vége minden ősi gyűlöletnek
a Föld kerekén.
A síknak, völgynek,
oromnak az ég peremén
örököse, lakója az emberi fajta.
Kik imádják Krisztust térdet-fejet hajtva
s kik a Magasságos fényét meg sem látják,
egyaránt vagyunk testvérek és árvák.

Látom, hogy árad a sírás,
az erekből kicsap a vér,
egy nép reszket, de mégis óriás,

haragja az egekig ér!
Az igazságtételre eljött az óra,
fáklyát emelni itt a pillanat,
szólít a kürt harcariadóra!
S kik nyugosznak már magyar föld alatt,
érettük álljunk meg egy néma szóra;
értük, kikben volt még hősi jellem
harcolni Moszkva hordái ellen!

Polgárai a nagyvilágnak!
Budapesten sötétek az árnyak,
sötétje rágja csontunk, lelkünk...
Magyarország, mi nem felejtünk!

Arassatok le sarló-kalapáccsal
mind, kik az igazságot szeretjük!
Idézzük most e népet,
fiait ne feledjük,
se szomorú helyét a nap alatt,
és idézzük Mindszenty nevét,
ki a börtönben is pásztor maradt...

Spanyolból fordította: Rónai Zoltán

MARTINIQUE

AIMÉ CESAIRE

IDEGEN NAPOK MULTÁN

a magyar népnek, az új gyarmatosítás áldozatának

népem

mikor

idegen napok multán

mikor nyílik ki gyógyult válladon fej: végre tiéd,

szó: saját szavad

az árulók, a bitorlók

mikor kapják meg a felmondó táviratot

— lemosott föld, osztott föld

visszaadott kenyér

meddig

meddig leszél hát sötét játékszer

mások farsangján,

mások mesgyéjén

kivénhedt madárijesztő

holnap

ó az a holnap népem

mikor a zsoldos utat vesz

s bevégzi ünnepét

kelet pírja lobog a fű szívében

nép rossz álmaid szakadnak

nép a mélyből emelkedsz

nép rémkép — szelídítő

hajnal nép az üvöltő dörgés szeretője

holnap magasabb édesebb szélesebb

földek hanghullámaira

vihar gyógyító ekéje

Franciából fordította: Nyéki Lajos

SALVADOR

CLARIBEL ALEGRIA

HALOTTAK

A kövezeten
fekszik egy öreg ember.
Hideg, hideg a szél,
a szél az utcákon fütyül,
törött ablakokon betér.
A szél fagyasztva fut a testen,
száguld a szíven át,
mint egy üres termen.
Túl hideg van ahhoz, hogy sírjak.
A szél, mint a kés, vágja az orcát.
A szél emelgeti az ingét,
mint fátylat, az öreg halottnak.

Sok halottat láttam e napokban.
Nekem mondhatják, hogy egyik halott olyan mint a másik.
Nincs halottabb,
mint egy madárletem
és egy halott gyereknél
nincs csúnyább szeszélye a sorsnak.
Emléktáramba még sok más halottat
raktároztam el az órák során:
halottakat, kik dicsőn haltak,
halottakat, kik csodálkoznak,
halottakat, akik kiáltanak
halottakat, akik bujkálnak,
halottakat, kik élnek
és élőket, akik még nem halottak.

Halottak, halottak, halottak.
Nekifeszülök,
akik járnak
a háztetőkön,
az utcákon,
a kapukban,
zászlóvivők a szélben,
a hideg novemberi szélben,
a szélben, mely egyre fujja,
mint temetési flóta fujja,
mintha nemzeti himnusz volna
elégiáját a halottak egész népe felett,
élők népe felett kik tovább halnak
a hideg novemberi szélben
mely emeli, emeli, emeli az ingét
az agg halottnak s lágyan simogatja haját.

Spanyolból fordította: Mikszáth Antal

URUGUAY

JUANA DE IBARBOUROU

PROLÓGUS

Ezen a csupa csillag és csupa rózsa délamerikai karácsony éjszakán eloltottam karácsonyfámat, hogy Veled lehessen mártír Magyarország, hogy legalább szimbólikusan egy legyek a Tied közül, egy asszony, aki imádkozik multadért és jövőd sorsodért, egy asszony, aki ugyan nem fegyvert tart kezében, hanem lantot és aki soha nem átkozódik, hanem énekel. De most, amikor vérzel és kínoznak, most, amikor mindenki, aki szereti a nagy emberi erényeket, úgy közeledik Hozzád, mint a megfeszített Krisztushoz. Itt térdelek sötétbe borult hazámban és kérem a soha el nem maradó isteni igazságszolgáltatást, könyörgöm Hozzád először életemben, hogy vértelen sorok haszontalan faragójából változtasson katonává a Te soraidban!

Mennyire szeretünk Téged Magyarországi! Az édes ifjúságtól kezdve, amikor álmunk voltál a ligeti és tabáni fák alatt, a Duna partján, amikor megnyerted szívünket boldog és romantikus varázsoddal.

Mennyit nőttél és mennyi hősieles harcot vívtál azóta szabadságodért. Nagy szerelmesed vagyok, büszke felséges értékeidre és megronthatatlan méltóságodra. És szent vagy Magyarország, rettenthetetlenül dicsőséges, halántékodon a töviskoszorúval, mint a Megváltó a Kálvárián. Példája vagy azok-

nak a népeknek, melyek többre becsülik a halált a szolgaságnál, az éhséget a becstelen megadásnál, a véres harcot a lakájok jóltáplált gyávaságánál.

Ezerszer szeretett Magyarország, akiért annyit sírunk, fogd el szívemet és ha tudod, változtasd fegyverré, vagy vilámmá.

Montevideo, 1958. december 24-én.

Spanyolból fordította: Keleméry Tamás

ERNESTO PINTO

DAL AZOKRÓL, AKIKET A HOLNAP MEGKOSZORÚZ

Aldottak az özvegyek,
kik a holt apák puskáját a fiak kezébe adták,
a műhelyekben helyükre álltak és a mezőkre mentek.
Az ősdi tűzhely általuk parázslík fel újra
s a fiatal búza beérik az olajfák árnya mellett.

Aldottak a gyerekek,
kik búgócsigáik sarokba téve rohantak tankok ellen
s utolsó sóhajukkal anyjukat hívták és a hazát.
Általuk szállnak vissza a lepkék s ragyog a lég
s vig nevetés fecskéi ébresztgetik a rét virágát.

Aldottak a lányok,
kik megőrizték ajkuk mézét és lilium ragyogásuk
mikor vad tüzzel feléjük lobbantak a barbár vágyak.
Általuk jönnek újra csendesen szerelmes párok
s a délután boldogan húz fölémük hosszú árnyat.

Aldottak a diákok,
kik zsongó iskolákból az utcákra rohantak
zsebükben töltényre cserélve át a ceruzákat.

A madarak általuk hozzák vissza a napok virágát,
a nyíló körtefákon meg a tavasz fehér ruhát kap.

Aldottak a munkások,
kik testükkel harcolták meg az utca harcát
és az ismeretlen szabadságot a porból kiáltva hívták.
Értük a gyárkémények ajkán új zsoltárok fakadnak
és a házak ablakán, mint a nap süt be az igazság.

Aldottak a kivégzettek,
akik, mert hitüket megvallották, a falhoz rogytak
s a halált választották lélek-mardosó élet helyett.
Holnap általuk nyílnak félelem nélküli szóra a szájak
s a határsorompókon át egymásba fonódnak a kezek.

Aldottak az öregek,
kik merészebbek és bátrabbak voltak a fiataloknál
géppisztolyok ellen mellük falát emelve.
Általuk őrizhetik majd nagyapák az unokákat
olcsó pipájuk kékesen szálló füstjén merengve.

Aldott légy Budapest,
lerombolt falaiddal és megcsonkított szobraiddal,
széttört hidjaiddal és földre sujtott tornyaiddal.

Aldott légy Budapest,
gyászodban, megkínzatlásodban, szivárgó sebeidben,
mert csorgó véred lemossa földünk gyalázatát
és halottaid nyomában biztos lábaddal indul a szabadság.

Fordította: Lőkkös Antal

EGYEDÜL S ELHAGYOTTAN

Budapest,
mily magányos vagy a halottaiddal
s folyamoddal,
mely csendesen sirat!

Békédért s az enyéért
egyedül s elhagyottan
harcolsz.

Kenyerédért s fiaim kenyéréért
egyedül s elhagyottan
harcolsz.

Rózsáidért s az álmaimért
egyedül s elhagyottan
harcolsz.

Kalászkodért s csillagaimért
egyedül s elhagyottan
harcolsz.

Azért, hogy lehulljon
minden lánc s az ember
szabadon, ne félve járjon és daloljon,
egyedül s elhagyottan
harcolsz.

Budapest,
világ világa,
mily magányos vagy a halottaiddal
s folyamoddal,
mely csendesen sirat!

Spanyolból fordította: Mikszáth Antal

AUSZTRÁLIA

VINCENT BUCKLEY

A MAGYAR VÉRTANÚSÁG IDEJÉN

Hódolatul Mindszenty József bíborosnak

(Részlet)

Faragott kőnél több az akarat:
Érdes szentség-szobor. A vértanúk
Kegyelme tiszta, mert vérré dagad
Bennünk legkisebb céljuk is s aludt
Vénánkat fölkarvarja. De ki kér
Efajta irgalomból itt? A kín
Éve már messze van, nyugodni tér
Mint rég bezárult Éden. Ám akin
Átleng a szőlő illata, nehogy
Beszívja éjjel s édes-szertelen
Pusztákon járva bezengje legott
A lélek roppant földjét — fegyelem
Mint szobrászkézben a kő. De kívág
Érzékeinkből az elkapott világ
Egy „Irgalom” sikolyra; ifjú s bölcs
Jövőt épít, hol nincsen már erkölcs.
S ki gondolná, hogy istentisztelet
Zeng egy agg vándor szellemén, ki hall
Hegymozgást s tudja a végzetet?
A hír könnyű, de már leszállnia
Nehéz az aggnak is: a szeretet
Szokását elhagyni s tudni, a föld
Tűzkő csak, zöld s hajlékony kelleme
Homályos ködbe hull s hófátylat ölt
Mint roppant sír, sötét. Vannak szemek
Tudom, melyek vonzzák a táncoló
Fényt s vággyal keverik, merengenek,

Észreveszik, hol a sugárfolyó,
 Dicsérik lényegét, de Isten, ki
 Nem egy nap, de hosszú évezredek
 Fényét dicsőségül szemelte ki,
 Elejtheti a könnyörgő kezét.
 Holt szájak, kő-kéz, emlékezzetek,
 Mit jósoltak korunkról: mindeniben
 S minden szervben, mit teremtetett
 Skizmát hasít a bűn a kegyelem
 Vagy haszon nevében. Minden titok.
 Arcod ha villan, felejtik a bűt
 Hamarosan. Ha éhség s bármi ok
 Őz is, a szeretet ölelni tud.
 Úgy látszik, igazán, hogy csak saját
 Tébolyunk dob tüzet mindenkre,
 Nép-napéjegyenlőség, ragyogást
 Vet el és Krisztust öl megint. Mire
 Ad szót a kő, mi most még idomul?
 Miért lakol a szív, míg könnye hull?
 Szívek Ura, vágyunkra fényt lehellj!
 S rájuk mi hulljon? Tűz ne, csak gyászlepel.
Arzoból fordította: Tűz Tamás

M A L A J Z I A

J. E. STIMOL
 SZABADSÁG

Elállt az eső, fönn a nap
 Átüt a pára függönyén,
 Hol fehér felhő-nyáj halad,
 Az útját söpri már a fény.
 A sötét messze menekült,
 A lándzsás napfény üzte el,
 A harcos harkály is elült,
 Bogárhad békét ünnepel.
 Nincs mitől félni kellene,
 Itt az Igazság hajnala,
 Madárrajok vig éneke,
 A szárnyas Szabadság dala.

THAILAND

M. C. PRASOBSUKH SUKHSVASTI

A MAGYAROKRÓL AKIK SZERETTÉK HAZÁJUKAT

Bár kis ország volt Magyarország
De jól ismert, sugárzó hírnevű.
A háború végével elsodorták
A Szovjet elnyomás mindennemű

Poklai. Évtizede már, hogy felkelt
Egy emberként e nép lerázni jármát!
Fegyvert ragadnak bátran, ki mit lelhet,
Kifüstölni Sztálin lidércnyomását!

De mit tehet egy cseppnyi tiszta víz
A vörös pokol nagy tűzvésze ellen?!
Ezrével hulltak — s ezrek szárnyszegetten
Futottak túlélni Moszkva tankjait.

Sziámi népem, Thaiföld nevében
Köszöntsük hát e népet mi, sziamul,
Kik vérük adták jövőnkért, hős reményben,
S gyermekeikért örök szabadság-zálogul.

Sziámi (thai) eredetiből fordította Makkai Adám

VIETNAM

PHAM CONG THIEN

A FEHÉR TAVASZ

*Makkai Adám magyar költőnek
1956 október 23. emlékére.*

Elszáll a tavasz mint a füst
Én egymagamban dűnnyögök
Mióta élek firtatom: Hogy kell beszélni?...
Kitör a gátakból a víz.

Emlékek vágatnak az égen
— Nézd! --- Nyugtalan költözőmadarak...
Letérdelek s megcsókolom a sarjadó füvet:
Kifehéríti lelkem a szenvedés...

Az Óceánba torkollik a semmi
A hidak alatt hömpölyög a múlt
A tengerparton lélek se jár...
Be rég, hogy elfeledtelek, első szerelmem!

Az év utolsó napjának ege bepislog még a padlásablakon...
Gyufaláng se lobban a vaksötétben
S tíz év előtről a madár
A párkányomra szállva gunnyaszt reggelig.

Amíg csak élek, firtatom: Hogy kell beszélni?...
Almatlanul forog velem az ágy,
Rágyujtok és a füstbe bámulok:
Szellemi-lelki sötétséggel borít be újra az éjszaka.

Fordította: Makkai Adám

NEMZETI KÍNA

RUI LANE KUO

MAGYAR FORRADALOM

Zöldel a Duna folyó völgye.

Évszázadok békéje nyugszik a tájon.

De a magyarok szerencse-csillaga fordul,

Durva erőszak töri a csendet.

Tűzvörös tankok előtt gyermekkezek fehér fala,

Mely fölébresztette az alvó isteneket!

De kitárja újra a gonosz szárnyas hatalmát,

S szabadságod újra elvész! Küzdesz e tovább?

ALGÉRIA

KATEB YACINE

MINDENKINEK VAN HAZÁJA

Volt egy kicsiny ország,
Egy kis nép, és általa nyúlt fel Prometheusz
Magasabbra mint az ég és villámai.

Volt egy legyőzött, megtiport kicsiny ország
Lelkéig vesztes,
És nem maradt más vesztenivalója
Csak az utolsó csepp vére.

És folyik a vér,
Igen, a kicsinyek vére folyik
És a pöffeszkedő és felcicomázott

Nagy Bürokraták
Nehézkesen tologatják

Kis ólomkatonáikat,

Míg csizmájukat

Véróceán festi

El nem érhetvén sápadt homlokukat.

Szégyen rátok,

Acélhadászok,

Kiket morajló áradás

Marcangol és üldöz

Saját lemészárolásokkal

Vér folyik Algériában

És vér folyik Port-Saidban

És vér folyik Budapesten.

Tegnap Indokínában folyt meg Koreában.

Washingtonban is folyni kellene

És Moszkvában

Hogy nagy hadászaink is

Osszeessenek a legyilkolt népek súlya alatt!

Franciából fordította: Lökkös Antal

KENYA

TAITA TOWETT

A GYARMATOSÍTÁS SÍRFELIRATA

A magyar Forradalom tizedik évfordulójára.

(Részlet)

IV.

Gyilkos törzsfők a szegény nép veszte,
Halomnyi már a mártírok teste;

Uveggyöngyökkel lelkünk cserélik,
S ők mindezt büszkén hőstettnek vélik;

Udvaruk népe fegyverben álig,
S láncra fűzik fel rabok bokáit;

Sírva búcsúznak, jaj hosszú az út,
Fekete bőrükre még rongy se jut;

Testük az arab puszta nyeli el,
Csak szétszórt csontjuk marad néma jel;

De Itélet Napján mind föléléd,
Miként ezt vallják a keresztények,

S láthatjuk sorsuk leplezetlenül,
Ha a rabok sírjára fény derül.

Nairobi, 1966.

Fordította: Tollas Tibor

NIGÉRIA

GABRIEL OKARA

A LÉLEK HANGJA

A Magyar Forradalomnak

A messzeségből hallottam egy reggel
amint a dac a vassal összezsap és bűgva
szívekben zúg tovább és zengeti az utca.
A dac szavát hallottam én, mint kel fel,
midőn a csontot és a húst zúzó poröly
a láthatáron megjelent kelet felől.

Én hallottam! A bátrak hangja volt.
A lélek hangja, mely a páncélt fúrja át,
a fegyverzörgést elnyeli, s a röpülő golyót
elfogja mind! Egy reggel hallottam szívemben.

Egy reggel hallottam szívemben.
S estére minden utcából kiűzték,
s lett csönd, a könnyek csöndje,
siratni mind a vért,
az utcát és a tért megöntözt.
amelyből újrassarjad egykor majd megint
a reggel dacszava, kit társa most is hívogat
a napnyugati láthatár mögül.

Angolból fordította: Korondi András

Függelék

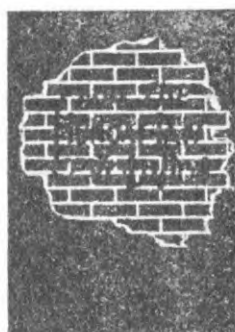
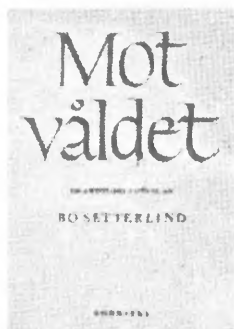
*Különböző országokban megjelent verses-
kötetek az 1956-os magyar szabadságharcról*

A „Phönix” (Moszkva, 1961.) mottója:

ПИШИТЕ ПРАВДУ, ЧТОБЫ СТОБО УМЛО,
ЧТОС ПОД ВУАЛЮ ПОКРИВАЛА
МЫСЛЬ, ЗАКРУЧЕННАЯ. КАК ПРУЖИНА,
ВЛЕЧУТ ПЛЯКОСНУБИКИСЯ –
УБИВАЛА.

Ф Е Н И К С
Москва, 1961г.
И I

„Írjatok igazat, hogy a szó éljen;
hogy a fátyol alá rejtett gondolat,
mint az összeszorított rugó, ölje meg,
azt, aki hirtelen megérinti.”

ELETRAJZI JEGYZÉK

Claribel ALEGRIA El Salvador-i író. Verselt 1948-ban, amikor ki, latin-amerikai novella antológiát is szerkesztett. A Magyar Forradalomról írott versét először 1959-ben a *Liras en las tin-tacumbas* című kötetben közölte, Buenas Airesben.

Guilherme de ALMEIDA 1890-ben született a braziliai L'Ange-nazonban. Fiatal korában a modern irodalmi irányást képviselője volt, több újítás viseli nevét. Első verseskötetét 1917-ben adta ki, azóta még 16 kötetnyi verse jelent meg.

Greta BENDIX 1903-ban született, ismert dán színművész. Írói pályafutása 1949-ben egy, a gyermekkoráról írt visszaemlékezés-sel kezdődött. Azóta sok költeményt és cikket írt, főleg a dán po-litiken című lapba.

Finn BJÖRNSETH norvég író és költő, 1929-ben született 1981-ben adták ki első novelláskötetét. Versei, regényei és novellái azóta rendszeresen jelennek meg. Mint költőt elsősorban a civilizáció jövője érdekli — a világ sorsa feletti aggodalmának apokaliptikus látomásokban ad kifejezést.

Robert BLY Minnesotában született 1926-ban és a Harvard Egyetem St. Olaf kollégiumában járt egyetemre. Költői szerepének fontosságához hozzájárult a „Sixties” című folyóirat, melynek szerkesztője volt. Első verseskötete „Silence in the snowy fields” címmel jelent meg.

Rainer BRAMBACH 1917-ben született Bázelen. Németnyelvű költő, aki verseket és novellákat írt.

Jan-Magnus BRUHEIM 1914-ben született Norvégiában. Hazájának egyik legérdekesebb költője. Első verseit a magány és az első szerelem ihlette, de később a 2. világháború utáni társadalmi változások felébresztették szociális lelkiismeretét. Több verseskötény szerzője.

Vincent BUCKLEY Victoriában született, Ausztráliában. Melbourneben a jezsuitáknál nevelkedett, majd az ottani Egyetemen tanult. A 2. világháborúban az ausztrál légierő kötelékében szolgált. Jelenleg a Tasmania Egyetem angol tanszékének tanára és egyike Ausztrália jeles katolikus költőinek. Legismertebb kötete 1955-ben jelent meg „The World's Flesh” címmel.

Christine BUSTA Bécsben született. Itt tanult angol és német

irodalmat. 1950 óta a Bécsi Városi Könyvtárban dolgozik. Két ízben állami díjat nyert és 1955-ben megnyerte a Dél-Német Rádió nagydíját. Költeményeit sok nyelvre, magyarra is fordították. Busta vallásos költő, a modern ember létkérdései foglalkoztatják.

Albert CAMUS (1913—1960), 1957-ben Nobel díjat kapott. Sartre-val együtt ő volt a modern francia irodalom leghíresebb alakja. Algériában született, de felnőttként már Franciaországban élt. Három regénye: *L'Étranger*, *La Peste*, *La Chute* és két nagy filozófiai esszéje jelent meg: *Le Mythe de Sisyphe*, *L'homme révolté*. Camus tollát erkölcsi indítékok vezették: az elidegeníthetetlen ember nevében elutasította a parancsuralmi rendszereket. Bevezetőnkben közölt szövegét Camus a Forradalom első évfordulójára írta.

Jean CAYROL francia költő, Bordeaux szülötte, 1911-ben. A háború alatt koncentrációs táborban volt. Költészetének központjában létkérdések állnak.

Paul CHALOT 1914-ben született, francia költő. Jean Rousselot szerint ő a „legemberibb” francia poéta. Mint Illyést őt is érdeklik a kozmikus távlatok, de nem felejtí el, hogy a földön él. A sokoldalú költő a Gara féle „*Anthologie de la poetrie Hongroise*”-ban több fordítást közölt.

Aime Cesaire BASSE Point-ban, Martinique szigetén született 1913-ban. Párizsban tanult. „*Cahier d'un retour a pays natal*” és „*Les Armes miraculeuses*”, valamint „*Corps perdu*” címen jelentek meg verseskötetei. Az 56-os Forradalom hatására szakított a kommunista párttal.

John CIARDI 1916-ban született Bostonban és a Bates Kollégiumban, illetve a michigani Tufts Kollégiumban tanult. A „*Saturday Review*” c. folyóirat költői rovatának szerkesztője. Több verseskötetet publikált.

Georges-Emmanuel CLANCIER 1914-ben született. Költő, kritikus, regényíró, több jelentős esszé szerzője. A francia költészet posztromantikus korszakának kiváló ismerője.

Babis D. CLARAS görög földön, Luniában született 1910-ben. Ügyvéd és a „*Vradini*” c. újság szerkesztője. Főbb művei: „*The credo of a common man*”, „*Single meditation*”, „*Talks with my children*”. Kötetünkben szereplő verse a „*Nea Estiá-ban*” jelent meg 1957-ben.

Jean COCTEAU (1892—1963) francia költő, festő, zenekritikus és filmproducer. Egyike századunk legbefolyásosabb művészeinek. Cocteau új stílust teremtett. Első fontos kötetét „Cap de bonne esperance” 1919-ben adták ki. A huszas években aratott költői sikerei után Cocteau más utakra tért.

Erdogan CORDURU török költő. Kötetünkben szereplő versét 1957 januárjában publikálta a „Varlik” című lapban.

E. E. CUMMINGS (1894—1962) Massachusettsben, Cambridge városában született. Egyéni stílusa révén korunk egyik legsikeresebb költő újtójának tartották. Sok verseskönyvet, egy oroszországi naplót és egy drámát publikált. Cummings Párizsban és New Yorkban is élt és egy évig a költészet tanára volt a Harvardon.

Fazil Hüsni DAGLARCA 1914-ben született Istambulban. A „Kitag” nyomda alapítója. Első versei 1927-ben jelentek meg. 1940-ben adták ki legsikeresebb könyvét „Cocuk ve Allah” címmel. Azóta mintegy húsz kötetet publikált. A legjobb török költőnek tartják. Kötetünkben közölt verse először a „Varlik”-ban, 1957-ben jelent meg.

Ferdinando DURAND olasz költő, ki Pieve di Teco-ban született. Genovában latin tanár. Versesköteteket, irodalmi kritikákat és egy darabot publikált.

Günther EICH generációjának egyik legjobb német költője (1907—1972). „Zu den Akten” címen 1964-ben nagysikerű verseskönyvet publikált. Válogatott verseit, rádiódarabjait is kiadták. Az „Im Frührot” című antológiában Eich magyar versfordításai is megjelentek.

Pierre EMMANUEL 1916-ban született. Mint költő a háború után vált híressé. Pierre-Jean Jouve befolyásos francia költő erősen hatott rá. Ékesszavú és apokaliptikus költeményeit Victor Hugo verseihez lehet hasonlítani.

Gertrud von LE FORT 1876-ban született a westfáliai Mindenben. Németország vezető katolikus költője volt. Leghíresebb regényei: Das Schweisstuch der Veronika és Der Papst aus den Ghetto. Legjobb verseskönyve: Hymen an die Kirche címmel jelent meg.

David GASCOYNE 1916-ban született. Angol költő, akire nagy hatással voltak a francia szürrealisták. Életének egy későbbi sza-

kaszában túljutott a szürrealizmuson s azóta egyszerű és egyenes-irányú költői módszerekkel ír.

Claes GILL 1910-ben született. Norvég költő és színházi rendező. Forma és stílus újító, aki fontos szerepet tölt be a norvég költészetben. Verseire Yeats volt hatással.

K. C. HALAHOFF 1902-ben született Moszkvában. A bolsevik forradalom után a fehérorosz hadsereghez csatlakozott. 1920-ban Jugoszláviába menekült s ott szerzett diplomát. A világháború végén Németországba, 1949-ben Ausztráliába költözött. Verseit orosz emigráns folyóiratok hozták.

Donald HALL 1920-ban született Connecticut-ban. Több antológiát szerkesztett, saját költeményes kötetei mellett. „String too short to be saved” címmel prózakötetet írt. „A roof of tiger lilies” című verseskönyvét 1965-ben adták ki. A Michigan Egyetemen tanít.

Leslie Wolf HEDLEY amerikai költő. A magyar Forradalomról írt versét barátai küldték be.

Zbigniew HERBERT 1924-ben született. A háború alatt a lengyel földalatti mozgalom tagja volt. Bár régen írt verseket, valójában csak az 1956-os „olvadás” idején jutott nyilvánossághoz. Esszékötetet is publikált „Babérok a kertben” címmel. Herbert generációjának egyik legjobb költője, kit nyugati nyelvekre fordítottak. 1965-ben elnyerte a Lenau díjat.

Hans Egon HOLTHUSEN 1923-ban született, Rengsburgban, Németországban. Irodalmat, történelmet, majd filozófiát tanult Tübingenben és Münchenben. Ismert költő és kritikus, aki több verseskötetet publikált, köztük a „Labirinthische Jahre” címűt. A magyar Forradalomról 1956-ban előadást tartott.

Gabriela HUNNEUS (1894—1953) csilei költőnő. Belgiumban és Hollandiában több évet töltött édesapjával, aki ott volt követ. Életében megjelent két verseskötetét követte a harmadik, posztumusz könyv „Utolsó versek” címen. Madariaga barátja volt.

Bernard KANGRO Estoniában született 1910-ben. Műveit már a háború előtt kiadták. 1938-ban fejezte be tanulmányait, 1945-ben Svédországba menekült és azóta ott él. Sokoldalú költő, aki észtil publikál és egy antológiát is kiadott a „Választott ország” címen.

Carl KEILHAN (1919—1957) norvég költő és újságíró volt. Hat

verseskötetet publikált, melyekre a forma és a tartalomteztanilag jellemző.

Lauvi KETTUNEN (1885—1963) nyelvésztanár volt az észtoniai Turku egyetemen. Később Helsinkiben tanított, a 30-as években Budapesten is. Magyarul tökéletesen beszélt. A kötetben közölt verse először a háború után jelent meg, de 1956-ban a vers második kiadását a Forradalomnak ajánlotta a finn „Kotimaa” című újság lapjain.

Watson KIRKCONNEL (1885—1980) az irodalom tanára és kanadai egyetemének elnöke volt. Mint nyelvész és mint fordító világszerte ismert. Oxfordban és Debrecenben is tanult. 1964 óta a Nova Scotia Arcadia Egyetemen volt emeritus professzora. Könyvei közül fontosabbak: *European Elegies*, *Icelandic Verse*, *The Magyar Muse and the Golden Treasury of Polish Lyrics*.

Petro KIZKO Ukrajnában született 1913-ban. Tanárnak készült, de újságíró lett. A szovjet hatóságok két ízben is letartóztatták, míg 1945-ben sikerült Nyugatra menekülnie. Emigráns folyóiratoknak ír verseket, novellákat és a „Road to victory” című hetilap szerkesztője.

Jan KLANSKY (Ratko K. Jansky) 1936-ban született. Chicagóban élő cseh költő, aki a katolikus egyetemen tanít és cseh emigráns folyóiratokban publikál. A hamburgi „Skizzen” munkatársa.

John KNOEPFLE a St. Louis Mayville Kollégium tagja. A „Twenty poems of Cesar Vallejo” kötet társfordítója. Első verseskötetét az University of Chicago Press hozta ki.

Oscar KOKOSCHKA Pöchlarnban, Ausztriában született 1900-ban. Világhírű festő, főleg portréiról és városképeiről ismert. A két háború közt Prágában és Bécsben élt, majd Angliába emigrált. Verseit és drámáit Münchenben publikálta. A magyar Forradalom két litográfiára ihlette. Elhunyt 1980-ban.

Karl KROLOW 1905-ben született Hannoverben, Németországban. Neo-szürrealistának nevezett, kitűnően ismert és sokat fordított költő. Verseskönyvei közül az ismertebbek: *Die Zeichen der Welt*, *Wind und Zeit*. Darmstadtban él, több nyelvből fordít. 1956-ban elnyerte a Büchner díjat.

Kai LAITINEN finn költő, 1924-ben született. Esszéista, kritikus és irodalomtörténész, a finn irodalmi folyóirat, a *Parnasso* egykori szerkesztője. Esszékötetét 1958-ban adták ki. Kötetünkben

szereplő verse 1956 novemberében jelent meg a „Helsinki Salmat“-ban.

Paris LEARY Louisiana-ban született 1931-ben. Oxfordban tanult, majd a Kentucky Egyetemen tanított. Verseskönyveket és regényeket publikált.

Jean LESCURE francia költő, 1912-ben született. A háború alatt az ellenállási mozgalom irodalmi szervezője volt. Kötetei a művészi tudat megélésének bizonyítékai. Fordításai közül figyelmet keltettek Shakespeare szövegei.

Libero de LIBERO 1906-ban született Fondiban, Itáliában. Rómában élő költő, fordító, művészeti kritikus. Számos verseskötet közül a legismertebb a „Romanze“. Több regényét, drámáját lefordították, egyes verseit magyarra is.

Nils LINDSTROM 1913-ban született. Svéd tudós, költő és fordító. Jelenleg újságíró. Első verseskötetét 1955-ben adták ki.

Tommaso LISI Coreno-ban, Itáliában született. Nápolyban tanít. Az „Il Giornale“ irodalmi szerkesztője és az „Il Mattino“ munkatársa. Több verseskötet közül az „Incanti“-nak volt legnagyobb sikere.

Leonida LUTOTOVICI 1920-ban született Romániában. Chernovitsyben, a Bukaresti Egyetemen, illetve Aachenben tanult. Jelenleg Kölnben él és ott tanít. Összegyűjtött verseit „Alta Lume“ címen adták ki Madridban, 1965-ben.

Richard LYONS 1920-ban született. A North Dakota State University angol tanszékén tanít. Számos verseskötete és drámája ismert.

Salvador de MADARIAGA La Corunában, Spanyolországban született 1886-ban. Író, történész és politikus volt. Mexikóban és Oxfordban tanított. Washingtonban és Párizsban volt spanyol követ. A spanyol polgárháborúban a köztársaságiak kultuszminisztere. Azóta külföldön élt, Oxfordban, majd Locarnóban. 1978-ban halt meg.

Loys MASSON 1915-ben született Mauritius szigetén. Francia katolikus költő, akit a bizarr színek és változatok vonzanak. Vallásságát a babonás elemek színezik.

Jerome MAZZARO-t, mint Robert Lowell értékelőjét tartották elsősorban számon. Az University of Michigan Press közölte később Juvenális fordításait, melyekkel Guggenheim ösztöndíjat nyert.

Czesław MIŁOSZ 1911-ben született lengyel költő. Generációjának vezetőjeként tartják számon. A háború előtt Vilnában és Varsóban élt, 1951-ben Franciaországba emigrált. Később a Kalifornia Egyetem Szláv Intézetének tanára lett. A „Fogoly elme” című esszékötete tette nevét ismertté. Verseiért 1982-ben Nobel díjat kapott.

Dom MORAES 1938-ban született Indiában. Oxfordban nevelkedett. Számos verseskötete közül az első „A beginning” két irodalmi díjat nyert.

Samuel French MORSE Massachusettsben született 1916-ban, Harvard, illetve a Boston egyetemeken tanult. A Mount Holyoak College-ben tanít.

Willim T. MOYNIHAN amerikai költő. A magyar Forradalomról írt versét amerikai barátai küldték be.

Alexander NEJMIROK 1911-ben született Kievd. Szülőhazáját fiatalemberként hagyta el, Jugoszláviába ment, ahol a belgrádi egyetemen szerzett diplomát. Münchenben él. A „Kastély” és a „Nap mint nap” című verseskötetei ismertebbek.

Gabriel I. OKARA 1921-ben született. Nigériai költő és író, aki angolul ír. Umahiában, Lagosban, illetve a Northwestern University-n tanult.

Neil Bradford OLSON amerikai költő. A magyar Forradalomról írt verseit barátai küldték be.

A. ONYEZHSKAYA írói álnév. Az orosz „Phoenix” szamizdat folyóirat munkatársa volt 1961-ben. Ezt a folyóiratot később Frankfurtban majd Münchenben is kiadták.

Arnulf ÖVERLAND 1884-ben született Norvégiában. 1911-ben jelent meg első verseskötete. Bár kommunista lett, elsőként bírálta a szovjet politikát, mint ahogy a nácikat is elítélte. Norvégia egyik legnagyobb költője.

Spyros PANAYOTOPOULOS 1894-ben Argosban, Görögországban született. Író és újságíró. Főbb művei: „A Misztrál”, „Éjjeli gyalogos”, „A tékozló fiú visszatér”. Kötetünkben közölt versének első kiadása a „Nea Estia”-ban jelent meg.

Siegfried PEDERSEN dán költő, 1903-ban született. Sokat próbált életében volt diák, biztosítási ügynök, színész, kocsmáros és újságíró. Színes, sanzon típusú dalait egész Dánia ismeri.

Ronald PERRY Dániában született. A hatvanas években a Ba-

hama szigeteken, mint hirdetési ügynök dolgozott. Ismertebb verseskötetei: The fire nursery, The rock harbor, The pipe smokers és Voyages from Troy.

A. PETROV, fiatal orosz költő álneve, aki több évet a Lubjanka börtönében ült. Szamizdat kiadásban megjelent Phoenixben írt.

Ernesto PINTO San José-ben, Uruguayban született. Első verseskönyve 1934-ben jelent meg. Esszéket, novellákat, színdarabokat is ír. A magyar Forradalomról írt versei külön kötetben jelentek meg.

Cong Tien PHAM tiszteletes 1940-ben született. A Saigon egyetemén a nyelvészet tanára. A fonetikától a Buddhizmusig sok tárgykörből publikált, többek közt egy verseskötetet is. Fordítója a Yale egyetemen találkozott a költővel 1965-ben.

Clemens Graf PODEWILS 1905-ben Bambergben született. Az „Im Frührot“ (A Füveskert német kiadása) szerkesztője. Verseket, regényeket és esszéket is írt. A Bajor Szépművészeti Akadémia főtitkára. Elhunyt 1978-ban.

David POSNER 1955-ben publikálta első verseskönyvét. Későbbi verseit a vezető angol nyelvű folyóiratok hozták: New Yorker, Chicago Review, Encounter. A Buffalo Egyetem szakkönyvtárosa.

Gérard PRÉVOT francia költő. Első verseire Aragon költészete volt nagy hatással. A kötetben szereplő verse először a Hommage des poètes français aux poètes hongrois kötetben jelent meg, 1957-ben.

Charles LE QUINTREC Bretagne-ban született 1926-ban. Költészetének egyik ihletője a népszerű kereszténység, de nyelve kemény és fegyelmezett.

Halfdan RASMUSSEN 1915-ben született Dániában. Munkásszármazása témáinak szociális mivoltában is tükröződik. A háború alatt titkon terjesztett versei a nemzeti ellenállás irodalmi fegyverei voltak. A háború után költészete kitágult az általános emberi témákra.

David RAY 1932-ben Oklahomában született. A Chicigo Egyetemen tanult. A Chicago Review Antológia, valamint a Füveskert angol kiadásának szerkesztője volt, melyet a Cornell University Press adott ki: „From the Hungarian Revolution“, címmel. Saját versei X-Rays címen jelentek meg.

Felipe Eloir ROJAS 1927-ben született Danliban, Hondurasban.

A Honduras Egyetem jogi karán tanult. Később a nevelésügyi államtitkára lett, és az El Pueblo című újság szerkesztője. Ismerőbb kiadványai: Broncos de America, Punos Crispados.

Jean ROUSSELOT francia költő, Poitiers-ben, Franciaországban született. Mint költő és esszéista a magyar irodalom egyik legfontosabb propagátora. Illyés és József Attila fordításai éppúgy ismeretesek, mint a Gara antológiájában végzett munkája. Kritikai írásait Seghers 1959-ben adta ki, Les Nouveaux Postes Français címen.

Ramon Cué ROMANO 1914-ben Pueblá-ban született, spanyol szülőktől. Jezsuita szerzetes, népszerű orátor Spanyolországban. Főbb munkái: Como Ilora Sevilla, Mi Cristo Roto.

Lane Kuo RUI (Mrs. Wu) kínai történész, 1940-ben Kuantung tartományban született. Jelenleg a Taiwan szigeti Nemzeti Könyvtár egyik könyvtárosa, aki történelmet is tanít a Kínai Kulturális Kollégiumban.

Heinz-Winfried SABAIS 1912-ben született Wroclawban. Irodalomtörténész, költő és újságíró. Königsbergben, Prágában, Jénában tanult. A Német Goethe Bizottság főszerkesztője lett. Több verseskötete jelent meg.

Robert SABATIER 1923-ban született Párizsban. A gyermekkor volt költészetének legfontosabb ihletője. Költészetét a csodákba való hit, a sugárzó fény jellemzi.

Halvon j. SANSDALEN norvég költő, 1911-ben született. Kötteményeit az ironikus látásmód jellemzi. Drámákat és gyermekkönyveket is publikált.

Pierre SEGHER 1906-ban született. Költő kiadója a mai francia költőknek. Az előkelősködés megvetője, az aktív élet harcosa. Verseiben a realizmust képviseli. 1959-ben Apollinaire díjat nyert.

Tadeusz SLIWIAK 1928-ban Lwow-ban született. 1948 óta Krakóban él. Sok verseskötetet és gyermekkönyvet írt. 1956 és 58 között a krakkói avantgarde magazine a „Zebra” szerkesztője volt.

Gabriel SMIT 1910-ben Utrechtben született. A legkitűnőbb holland költők egyike. A „Volkskrant” c. katolikus hetilap szerkesztője. Verseket, rádiójátékokat írt. Angol és német egyházi könyveket fordított flamandra. 1959-ben Amszterdam város nagydíját nyerte el, 1963-ban pedig Hilversumét.

Rafael SQUIRRU 1925-ben született Buenos Airesben. Edin-

burghben tanult. Később a Colegio del Salvador-ban spanyol irodalmat tanított. A Pán Európa Unió Kulturális Osztályának elnöke. Több esszé és verseskötetet publikált spanyolul.

J. E. STIMOL 1938-ban született. A Maláji Archipelago Sabah népének Kadazan törzséhez tartozik. A Radio Sabah munkatársa. Kötetünkben szereplő versét a Forradalom 10. évfordulójára írta.

Olaf STURMS 1931-ben Rigában született. 1950 óta az Egyesült Államokban él. Szociológiát tanult. „Etides” c. verseskötete 1960-ban elnyerte a Zinaida-Lazda díjat. Angolul regényeket is írt. Kötetünkben szereplő verse a lett emigráns folyóiratban, a Juanta Gait-ban (1957 január) jelent meg.

Prasobsukh SUKHSVASTI 1911-ben Bangkokban, Thaiföldön született. Mongkut király unokája. Hazájában, majd az Egyesült Államokban nevelkedett. 1939 óta diplomáciai szolgálatban áll. Nyelvészeti, közgazdasági tankönyveket írt, angol regényeket fordított.

Jules SUPERVILLE (1884—1960). Bár uruguayi születésű, ő lett korának egyik vezető francia költője. „Gravitations” c. kötetével már 1925-ben az élre tört. Tiszta és világos stílusával La Fontaine költészetére emlékeztet. Clancier, a francia költészet „nagy magányosának” hívta.

Harald SVERDRUP norvég költő, 1923-ban született. Első könyvét 1948-ban adták ki. Lírai költészetének muzikalitása és képei egyéniek. Tucatnyi kötetet írt.

Otto von TAUBE német költő, 1879-ben Reválban, Észtországban született. Novellákat és regényeket közölt és egy visszaemlékezést: „Régi Észtországban” címmel. Fordított franciából, spanyolból, oroszról, olaszról és magyarból, elsősorban németre.

Torcuato Luca de TENA 1923-ban született Spanyolországban. Újságíró családból származik és maga is a madridi „ABC” című lap szerkesztője. „Larga es la noche” c. verséből közöljük a kötetünkben foglalt részleteket.

Jozo Zvonár TIEN 1919-ben Nestichben született. Szlovák költő, drámaíró és újságíró. Két barokk misztériumjátékot is publikált: Anima patiens és Anima exul címen. 1949-ben elhagyta hazáját. Németországban, Kanadában majd az Egyesült Államokban élt. Mint a német irodalom fordítója is ismeretes.

T. TOWETT költő, filozófus és politikus, a kenyai kooperatív

irányzat vezető alakja. A *Role of the African Philosopher* és a *Neorealist Philosophy of C. E. Joad* című könyvek és számos költemény szerzője.

Maria UNDER 1883-ban Tallinban, Észtországban született. Hazájának egyik kiemelkedő költője. 1944 óta Stockholmban élt. 13 verseskönyve közül az első: „Sonnets” 1917-ben jelent meg. Öt nyelvből fordított, több irodalmi díjat nyert.

Sava Malonova UNGERER Bulgáriában született. Szófiában, majd Németországban tanult irodalmat és német költőket fordított bulgárra. A „Bulgarienwart” című folyóiratot szerkesztette.

Aslaug VAA (1889—1965) kiemelkedő norvég költőnő volt. Sokrétű költészete a norvég falusi életet éppúgy bemutatja, mint a modern városi ember problémáit. Sok verseskötetet és drámát publikált.

Mico VLAHOVIC 1930-ban született szerb családból Jugoszláviában. Jelenleg Németországban él és emigráns jugoszláv folyóiratokban publikál. Flatalemberként résztvett a jugoszláv polgárháborúban.

Adam WAZYK lengyel költő, 1905-ben született. A krakkói avantgarde folyóiratokban kezdett publikálni. A francia szürrealisták hatottak rá. A háború alatt a Szovjetunióban élt. 1944-ben visszatért hazájába. Az olvadás során a régi rend kritikusa lett. 1956. október 23-án Budapesten tartózkodott. 1957-ben kilépett a Kommunista Pártból.

Wiktor WOROSZILSKI lengyel költő, 1927-ben Fehér-Oroszországban született, lengyel szülőktől. 1945-ben Lengyelországba ment, ahol a Lodz-i egyetemen irodalmat tanult. 1952 és 56 között a moszkvai Gorkij Intézetbe került. Később Varsóban a „revizionisták” szószólója lett. A forradalom idején a Nowa Kultura c. hetilapot szerkesztette. „Magyar naplója” franciául jelent meg. Sok verscskönyvet és több regényt írt.

Arahualpa YUPANQUI 1908-ban született Pergaminoban, Argentínában. Az irodalom és a népköltészet már gyerekkora óta érdekelték. Magyarországon is járt és előadásokat tartott az Argentin néprajzról. Több irodalmi díjat nyert.

MEGJEGYZÉS

Alexandr GUIDONI leningrádi történész az 1956-os magyar forradalom melletti szimpátia tüntetés szervezéseért került a dubrovlaki 3857 sz. lágerba 1956-ban.

E táborba hurcolt fiatal magyar szabadságharcosokkal való találkozás hatására írta "Petőfi bosszúért kiált" című költeményét, amelyért büntetését két évvel hosszabbították meg.

OROSZ ÍRÓK NYILATKOZATAI A MAGYAR FORRADALOMRÓL

AMALRIK:

1956 óta egyre tisztábban látjuk, hogy a magyarok harca nem volt hiábavaló. A sztálini monolitikus államot oly csapás érte, melyből azóta sem tudott kigyógyulni. A szovjet tömb ingadozása és bomlása 56-tal kezdődött és a bomlás kérlelhetetlenül tart tovább, egészen a szovjet tömb végleges összeomlásáig.

MAXIMOV:

Az 56-os Magyar Forradalom világtörténelmi jelentőségű volt. Ez adta a lökést az oroszországi belső ellenállási mozgalom döntő megerősödéséhez. Pszichológiai forradalmat váltott ki, ráébresztve bennünket oroszokat az elnyomott nemzetek iránti bűnösségünkre és jóvátételi kötelességünkre.

SZOLZSENYICIN:

Politikai pályafutásom legkeservesebb tapasztalata, hogy a szabad világ 1956-ban a magyar felkelést cserbenhagyta és ezzel ostobán és gyáván elmulasztotta kijátszani legjobb kártyáját...A csehszlovák mintaképnek nincs jövője, mert csak a kommunizmust akarta "emberarcúvá" alakítani, ami lehetetlenség. A magyar mintakép viszont tele van reménnyel és kilátással, mert benne az önvédelem mellett a nemzeti érzés újjászületése nyilatkozott meg.

*

Mi harcoltunk, ha nem is győztünk. Ambár hazánkat nem mentették meg, de a zsarnokságnak útját álltuk. Majd ha történelmünket megírják, elmondhatják rólunk, hogy ellenálltunk.

(Kossuth Lajos 1849.)

A Gloria Victis: „Dicsőség a legyőzötteknek” című kötet csupán formailag költői antológia, lényegében azonban több: nemzetek, népek lekiismeretének és együttérzésének dokumentuma, a széles világ tanúságtétele az 1956-os magyar szabadságharc eszméi mellett.

Nem magyarok beszélnek itt magukról, igazságukat és fájdalmukat a világ költői és művészei tolmácsolják, akikben visszhangot vert a budapesti forradalmi rádió utolsó üzenete: „Mi most meghalunk Európáért”: meghalunk a szabadságért, a világ szabadságáért.

Tíz év óta sokféle hangon szóltak a forradalomról a világsajtó nagy kommentátorai, a jelenkor történetírói és filozófusai, de mégis a legmélyebb emberi vallomást a kortárs költők tették. Ők a történelem igazi krónikásai és e verseik túléltek a kort, amelyben a zsarnokság tombolt.

Tudjuk, gyűjteményünk nem teljes. Nagyrészt hiányzik az antológiából a ma is elnyomás alatt élő népek visszhangja. Költőik a száműzetésben pedig csak töredékét adják vissza mindannak, amit nemzetük érez. A diktatúrák szigorúan elrejtették a világ elől azt aényt, hogy a magyar forradalommal az elnyomott népek mennyire együtt éreztek. Mégis kiszivárgott híre és rövidesen megtudtuk: Varsóban egész sorozat vers jelent meg nyomtatásban s Moszkvában is megérezte az orosz ifjúság a tenger rengését. Illegálisan megjelent litografált verseskötettel adtak visszhangot („Phönix” Moszkva, 1961) s csempészték át a diktatúra határán a fájdalom, a szolidaritás tanúságtételét, az utolsó „romantikus forradalom” mellett. Ugyanaz az orosz lélek szólal meg e verseikben, mely a megszálló katonák kezéből a forradalom napjaiban kivette a fegyvert s a felkelő nép oldalára állított sokakat, akik soraink közt haltak meg. Ismeretes, hogy a zsarnokságnak új seregeket kellett küldenie szabadságharcunk leverésére.

Bizonyosak vagyunk abban, hogy túl az aknamezőkön a többi keleteurópai országból még sok ilyen vers kerül elő egyszer, amelyvel az utókor kiegészíti majd ezt a gyűjteményt.

Mi kortársak a válogatásnál — meg kell valljuk — nem mértünk mindig a legszigorúbb irodalmi mércével, mert a költeményeknek a pillanatot megőrző dokumentum-jellegét is tekintetbe vettük. A gyűjtést egyéb körülmények is befolyásolták: távoli világrészekben nem tudtunk sok verset elérni, amelyről pedig hírt kaptunk. Így például Afrikából, ahol Ismail Galaal neves szomál költő 1962-ben arról számolt be, hogy Kelet-Afrika pusztáin tevekaravánok tábor-tüzeinél a magyar szabadságharcról énekelnek olyan törzsek is, melyek Európáról sem igen hallottak.

A legerősebb költői visszhangot a skandinávoknál és a latin népeknél találtuk, a tengerentúl pedig Észak- és Dél-Amerikában. Mindenfelé önálló verseskötetek jelentek meg a magyar felkelésről. Közülük legkiemelkedőbbek a norvég „Til Ungarn“, a svéd „Mot valdet“, a dán „Sa braendte steppen“, az olasz „Canto di liberta“, a spanyol „Sangre de Hungria“, az amerikai „From the Hungarian Revolution“ és az argentin „Liras en las catacumbas“.

A magyarság a bukott forradalmak és szabadságharcok népe ezer esztendőn át egyedül s magárahagyottan nemcsak hazáját védte testével és életével, hanem Európát is. Segítség helyett azonban mindig csak részvét jutott osztályrészéül. Mégis ma a világ lelkiismeretének hangja ez a részvét: nem a hatalmak szólnak itt, hanem a fegyvertelen költők hajtanak fejet az elnyomottak, a bebörtönzöttek, a halottak előtt: Gloria Victis, dicsőség a legyőzötteknek, kik győzhetetlenek!

Harminc év után a Magyar Október szellemi örökségét már nem csak e költemények, nem csak a hazai és az emigrációban élő szemtanúk őrzik. A forradalom és szabadságharc után született hazai fiatal nemzedék java tovább viszi a „befejezetlen forradalmat“: a márciusi tüntetéseken, a fiatal írók találkozóin éppúgy, mint a földalatti irodalomban.

TARTALOM

<i>Albert Camus: A magyarok vére</i>	5
EURÓPA	
<i>Ausztria</i>	15
<i>Anglia</i>	17
<i>Bulgária</i>	19
<i>Csehország</i>	20
<i>Dánia</i>	21
<i>Észtország</i>	23
<i>Finnország</i>	25
<i>Franciaország</i>	27
<i>Görögország</i>	39
<i>Hollandia</i>	40
<i>Jugoszlávia</i>	41
<i>Lengyelország</i>	42
<i>Lettország</i>	49
<i>Németország</i>	50
<i>Norvégia</i>	58
<i>Olaszország</i>	65
<i>Oroszország</i>	72
<i>Portugália</i>	79
<i>Románia</i>	80
<i>Spanyolország</i>	81
<i>Svédország</i>	85
<i>Szlovákia</i>	89
<i>Törökország</i>	91
ÉSZAK-AMERIKA	
<i>Egyesült Államok</i>	94
<i>Kanada</i>	112

DÉLAMERIKA

<i>Argentina</i>	113
<i>Brazília</i>	117
<i>Csile</i>	118
<i>Honduras</i>	120
<i>Martinique</i>	122
<i>Salvador</i>	123
<i>Uruguay</i>	125

AUSZTRÁLIA

<i>Ausztrália</i>	129
-------------------	-----

ÁZSIA

<i>Thailand</i>	131
<i>Vietnam</i>	132
<i>Nemzeti Kina</i>	133

AFRIKA

<i>Algeria</i>	134
<i>Kenya</i>	135
<i>Nigéria</i>	136

<i>Függelék</i>	137
<i>Biográfia</i>	139
<i>Zárószó</i>	151

Az első kiadás készült a Danubia nyomdában
Münchenben
a tördelési munkát Dr. Makra Zoltán végezte

•

A harmadik kiadás készült a Kosmos kiadó házi nyomdájában
Bécsben
Nyomda alá rendezte Kovács Kálmán

•

Verlag und Druck KOSMOS Wien I. Wollzeile 16